

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

Překlad uměleckého textu s komentářem

Annotated translation of the literary text

VYPRACOVALA: Tereza Hadrová

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Martina Pálušová, Ph.D.

2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Otaslavicích 24.6.2021,

Tereza Hadrová

Děkuji Mgr. Martině Pálušové, Ph.D., za rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla.

Podpis

OBSAH

Úvod	5
1 Teoretická část.....	6
1.1 Umělecký styl	6
1.1.1 Stavba textu	8
1.1.2 Některé problémy překladu uměleckého textu	10
1.2 Fantasy	13
1.3 Marina a Sergej Djačenkovi.....	15
1.3.1 Údolí svědomí (Долина совести)	16
2 Praktická část.....	21
2.1 Předklad uměleckého textu	21
2.2 Překladový komentář	38
2.2.1 Překlad vlastních jmen.....	38
2.2.2 Hovorové výrazy	40
2.2.3 Překlad reálií.....	40
2.2.4 Překlad přechodníků	41
2.2.5 Kalkování.....	42
2.2.6 Změna gramatického statusu větné konstrukce	42
2.2.7 Modulace významu.....	42
2.2.8 Antonymický překlad	43
2.2.9 Doplnění informace	44
Závěr	45
Резюме	47
Bibliografie	51
Příloha č.1 – originální text	54
Anotace	70

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je komentovaný překlad uměleckého textu. Pro překlad jsme zvolili úryvek fantasy románu *Долина совести (Údolí svědomí)*, jenž byl napsán ukrajinskými autory Marinou a Sergejem Djačenkovými, a poprvé vydán v roce 2001. Na světovém žebříčku patří autoři k nejznámějším ruský písícím spisovatelům současné fantasy literatury, na české scéně se však dostali do povědomí pouze romány „*Vita Nostra*“ a „*Rituál*“. Pro účely této práce jsme zvolili pátou kapitolu, tedy poslední kapitolu první části románu.

Hlavním cílem této práce je předložit adekvátní překlad námi vybrané kapitoly románu v českém jazyce, a také vytvořit překladový komentář, ve kterém se budeme zabývat problematickými jevy a částmi textu, se kterými se v průběhu procesu překládání budeme potýkat.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměříme na charakteristiku uměleckého stylu. Dále nastíníme některé problémy, které mohou být pro překladatele při práci s uměleckým textem obtížně řešitelné. Jak jsme již uvedli, budeme překládat úryvek z fantastického románu, a proto se v teoretické části zaměříme také na vymezení žánru fantasy a uvedeme jeho typické rysy. Teoretická část práce bude zakončena krátkým rozbořem fantasy románu *Долина совести (Údolí svědomí)* a stručným představením autorů díla.

Praktickou část bude tvořit samotný překlad kapitoly románu, a dále komentář, který se bude věnovat překladu problematických jevů.

V závěru práce shrneme poznatky, které jsme při psaní získaly. Práce bude dále doplněna ruským resumé. Součástí práce bude také příloha s originálním textem v ruském jazyce.

1 TEORETICKÁ ČÁST

Jelikož je tématem této práce překlad uměleckého textu, budeme se v následující kapitole zabývat definováním uměleckého stylu, abych získané poznatky mohly dále aplikovat v průběhu procesu překládání. Dále se zaměříme na některé problémy, které mohou při překládání textů uměleckého stylu vzniknout. Pozornost zaměříme také na představení žánru fantasy literatury. V posledním úseku teoretické části provedeme rozbor románu, jehož jednu kapitolu jsme si zvolili pro překlad, kterým se budeme podrobněji zabývat v praktické části práce.

1.1 UMĚLECKÝ STYL

V knize *Současná stylistika* se uvádí, že objektivní styly dělíme na čtyři až sedm typů.¹ Styly se vzájemně odlišují svými funkcemi. Jedním z těchto typů je styl umělecký. Výrok potvrzuje také dílo *Základy stylistiky češtiny*, ve kterém Eva Minářová konstatovala, že „styl umělecký bývá vždy uváděn jako jeden z funkčních stylů spisovného jazyka.“² K dalším funkčním stylům patří styl prostě sdělovací, styl odborný, administrativní styl a styl publicistický. Někdy bývá vyčleněn také styl rétorický a styl esejistický. „Teoretická stylistika vznikající ve 20. století počítá od počátku s uměleckým stylem jako stylem samostatným.“³

„Umělecký styl je možno členit a diferenciovat. Členění probíhá na základě rozdílnosti žánrů; rozlišuje se styl poezie, prózy a dramatu.“⁴ Jednotlivé styly pak můžeme dále rozdělit na literární žánry. Pro další možnosti hlubší analýzy textů je rozčlenění stylu na literární žánry zcela nezbytné. Každý z těchto žánrů se projevuje odlišnými znaky. Podle Čechové je z důvodu mnohotvárnosti uměleckých textů obtížné vymezit typické prvky, které by byly pro tyto tři styly společné. V naší práci se budeme

¹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4, str. 332.

² MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1436-9, str. 75.

³ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8, str. 212.

⁴ HUBÁČEK, Josef. *Učebnice stylistiky: vysokošk. učebnice pro posl. pedagog. fakult, stud. učitelství v 1.-4. roč. zákl. školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, str. 75. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:4337d3e0-316c-11e6-ae84-005056827e51>

zabývat překladem části románu, tedy epického literárního žánru, který je v našem případě psán prózou.

„Všechny projevy stylové sféry umělecké se vyznačují těmito vlastnostmi: Jsou subjektivní a emocionální. Ztělesňují nejen sdělení, ale navozují také určitou citovou atmosféru a vedou čtenáře k prožitku.“⁵ Z toho vyplývá, že vyvolání emocí u čtenáře uměleckého textu je jednou z funkcí daného stylu.

V knize *Stylistické minimum: základní pojmosloví a pracovní sešit pro seminář ze stylistiky* se uvádí, že je umělecký styl protipólem zbývajících funkčních stylů spisovného jazyka, které jsou věcné, a jejich hlavní funkcí je funkce informační.⁶ Naproti tomu styl umělecký si neklade za cíl obeznamenovat čtenáře s fakty, ale působením na jeho emoce a představitost, u něj vyvolává jednu z mnoha možných variant výkladu. Tuto funkci můžeme interpretovat jako funkci esteticky sdělnou. Marie Čechová dále upozorňuje, že estetická informace může mít různý charakter, na základě kterého určíme v rámci textu rozdílné estetické kategorie, například kategorii krásno, vznešeno, komično nebo tragično.⁷ Rovněž dochází ke skloubení estetické funkce s dalšími funkcemi. Jinak tomu není ani v případě našeho textu. Hlavní funkcí je funkce estetická. Z vedlejších funkcí je možné zmínit také zábavnou funkci nebo, vzhledem k tématům, která román odkrývá, a která se často zaměřují na morální zásady, funkci výchovnou a také funkci společenskou.

Cílem literárního díla může být například vštěpit čtenáři morální hodnoty a zprostředkovat představy o dobru a zlu. Jistou paralelu můžeme objevit také v našem textu, kdy autoři představili hlavního hrdinu, který se řídí tím, co je správné, a jako protipól postavili ženský charakter Anžely, která jedná s ohledem na vlastní prospěch. Literární dílo může také čtenáře donutit, aby se zamyslel nad určitými souvislostmi, eventuálně, aby se pokusil podívat na problém z jiného úhlu pohledu. Na celkovou

⁵ MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1436-9, str. 73.

⁶ CHLOUPEK, Jan et al. *Stylistické minimum: základní pojmosloví a pracovní sešit pro seminář ze stylistiky*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1987. ISBN 80-210-0142-9, str. 53.

⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8, str. 213.

poetizaci díla, „tj. užívání výrazových prostředků se záměrem vytvořit dílo působící jak hodnotou sdělnou, tak i estetickou,“⁸ mají vliv všechny aspekty textu.

1.1.1 STAVBA TEXTU

Formální úpravou je možné čtenáře zaujmou ještě dříve, než získá představu o kompoziční stránce textu. Umělecké dílo vnímáme jako uzavřený celek. Informace obsažené v textu mají pevně stanovené umístění. „Hierarchizace informací v uměleckém textu není přitom pouhým odrazem věcné důležitosti jednotlivých motivů, ale je i součástí tvůrčího záměru autora, který usiluje o estetickou účinnost vytvářením kontrastů vyjádření statistického a dynamického, kontrasty mezi řečí vypravěče a řečí postav, změnami autorské perspektivy, obměnami časové linie dějového jádra příběhu, budováním vnitro-textových souvislostí mezi zdánlivě nesouvisejícími motivy atd.“⁹ Marina a Sergej Djačenkovi pracují v díle s příběhovou linií, která se zaměřuje na osud hlavního hrdiny, zároveň se však v textu objevují pasáže objasňující příběh antagonistky románu, a to vše je protkáno retrospektivními úryvky. Kromě toho se v textu objevují části z knihy, kterou píše hlavní hrdina. To vše může ovlivnit prožitek, který u čtenáře vzniká.

Umělecký text je kompozičně vždy dokonale propracovaný. Autor jej píše s určitým úmyslem. Některé části textu mají budovat napětí, a jiné vytváří uvolněnou atmosféru. Zatímco některé pasáže vzbuzují u čtenářů soucit, další vzbuzují zlost, nebo naopak radost. Čtenář může mít v některých pasážích pocit, že si Anžela svojí vypočítavostí a lstivým jednáním zaslouží trest. Jelikož však čtenář proplouvá dějem a odkrývá další vrstvy příběhu, začne s postavou spíše soucítit.

V krásné literatuře mohou být použity různé slohové postupy a v jednom díle může dojít ke skloubení dvou i více slohových postupů. V případě našeho textu jde především o skloubení postupu vyprávěcího s popisným slohovým postupem, místy se v díle setkáváme s postupem charakterizačním.

⁸ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4, str. 302.

⁹ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8, str. 217.

„Pro epiku je základem rozvinutý vyprávěcí slohový postup, který doplňuje postupy ostatní, především popisem. Epika je dnes obvykle psána prózou. Text je rozdělen na pásmo vypravěče a pásmo postav.“¹⁰ Vypravěčem může být samotný autor, tak jako je to i v románu *Доліна совести*, nebo může být příběh vyprávěn některou z postav díla. Postavy spolu komunikují v dialozích, případně některý z hrdinů vede monolog. „Příznačné pro díla stylu uměleckého jsou dále některé způsoby výstavby textu, jako např. nevlastní přímá řeč, polopřímá řeč, volné přiřazování vět a osamostatňování větných členů.“¹¹ V románu *Údolí svědomí* je zastoupena, kromě přímé řeči, také polopřímá řeč, díky níž máme jako čtenáři přístup k myšlenkovým pochodům hlavního hrdiny.

Text je členěn na kapitoly, které jsou pak dále rozděleny na odstavce. Čechová uvádí, že kapitoly mohou být různě dlouhé, a střídání krátkých pasáží textu s dlouhými je jedním z projevů estetické funkce.¹² Kromě členění kapitol do odstavců mohou být tu a tam kapitoly dále členěny na kratší textové úseky, které jsou vzájemně graficky odděleny. V románu *Údolí svědomí* dochází k tomuto členění poměrně běžně.

Publikace *Současná stylistika* popisuje syntaktickou stavbu uměleckého textu jako stavbu variabilní.¹³ Objevují se zde věty jednoduché, souvětí souřadná i podřadná o různých délkách. Věty mohou být oznamovací, tázací, rozkazovací i přací. V knize *Stylistika současné češtiny* autorka hovoří o výzkumu, jehož výstupem je zjištění, podle kterého užívá krásná literatura větší množství jednoduchých vět než odborné texty.¹⁴ Hlavním cílem naučné literatury je přesně a jednoznačně objasnit daný problém, zatímco hlavním cílem umělecké literatury, jak bylo již zmíněno výše, je zprostředkování estetického zážitku. Jan Chloupek zmiňuje nedokončenou výpověď jako jednu

¹⁰ CHLOUPEK, Jan et al. *Stylistické minimum: základní pojmosloví a pracovní sešit pro seminář ze stylistiky*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1987. ISBN 80-210-0142-9, str. 57.

¹¹ HUBÁČEK, Josef. *Učebnice stylistiky: vysokošk. učebnice pro posl. pedagog. fakult. stud. učitelství v 1.-4. roč. zákl. školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, str. 75. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:4337d3e0-316c-11e6-ae84-005056827e51>

¹² ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8, str. 218.

¹³ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4, str. 311.

¹⁴ Tamtéž, str. 224.

z charakteristických rysů krásné literatury.¹⁵ Nedokončené výpovědi se využívá hned z několika důvodů. Mluvčí se může odmlčet, nemusí dojít k dokončení původní myšlenky, nebo se může jednat o řeč přerývanou. V úryvku, který jsme překládali, můžeme takové řešení vidět poměrně často.

Literatura umělecká používá pestrou škálu slov. Marie Čechová zmiňuje nízkou frekvenci opakování stejných výrazů.¹⁶ Autoři během procesu tvorby vytvářejí nová slova, užívají synonyma, a další způsoby, které si kladou za cíl myšlenkové obohacení textu. A. V. Fedorov konstatuje, že volba slov má v umělecké literatuře velkou roli významovou, a také expresivní.¹⁷ Umělecký styl pracuje s nejrůznějšími výrazy. V uměleckém textu se proto můžeme setkat s vulgarismy, hovorovými slovy, knižními i archaickými výrazy. Dílo *Základy stylistiky češtiny* uvádí používání slangu, nářečí a obecné češtiny jako projev autorské stylizace textu.¹⁸ Během procesu překládání využijeme obecnou češtinu k překladu hovorové řeči. Čtenář je díky začlenění podobných výrazů vtažen do děje. Různí autoři pak nakládají s nespisovnými útvary jazyka podle svého vlastního uvážení. Jiří Černý hovoří o charakteristickém výběru jazykových jednotek a obohacení slovníku v kontextu s typickými projevy tvorby jednotlivých spisovatelů.¹⁹ Také období a umělecký kontext může mít na slovní obohacení textu významný vliv.

1.1.2 NĚKTERÉ PROBLÉMY PŘEKLADU UMĚLECKÉHO TEXTU

Překladatel, především začínající překladatel, se při své práci může dostat do obtížných situací. Některé schopnosti, jež mu pomohou nesnáze překonat, získává a upevňuje praxí, jiné vlastnosti mu musejí být vrozené – jako například nadání. Jelikož se

¹⁵ CHLOUPEK, Jan et al. *Stylistické minimum: základní pojmosloví a pracovní sešit pro seminář ze stylistiky*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1987. ISBN 80-210-0142-9, str. 54.

¹⁶ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4, str. 317.

¹⁷ ФЕДОРОВ, А.В. *Основы общей теории перевода: (лингвистические проблемы)*. Москва: Филология Три, 2002. ISBN 5-8465-0019-6, str. 339.

¹⁸ MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1436-9, str. 75.

¹⁹ ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8, str. 192.

jedná o naši první překladovou práci, zdálo se nám vhodné, abychom se zaměřili také na tento aspekt překladu.

„Překlady zejména umělecké literatury byly tradičně podrobovány zájmu spíše literárně estetickému, až druhá polovina 20.století přichází s přístupem lingvistickým. Obě cesty pak krácejí někdy paralelně, někdy v konkurenčním boji, až se posléze vyrovnávají v současné době v integrované metodě přihlížející nakonec hlavně k aspektu pragmatickému.“²⁰ Lingvistický přístup klade důraz především na větnou stavbu, lexikologii a morfologii slov, zatímco literárně estetický přístup klade na první místo estetickou funkci díla. Milan Hrdlička uvádí, že nejdůležitějším cílem překladatele je, aby daný text neskresloval originál, ale zároveň není možné, aby bylo dílo pouze doslovně převyprávěno bez jakékoliv stylizace.²¹ V tom případě by totiž došlo ke stylistickému ochuzení textu, který by tak ztrácel na umělecké hodnotě. Marie Čechová tvrdí, že „otázka „jazykové věrnosti“ je ve smyslu slovníkové paralely zpravidla podružná.“²² Tuto myšlenku potvrzuje i dílo *Umění překladu*, ve kterém autor představuje princip, podle něhož je důležité zachování sémantické funkce, a to i na úkor zachování jazykové formy textu.²³ Přílišný důraz na zachování jazykové formy totiž nezbytně vede ke ztrátě umělecké hodnoty textu. Tuto myšlenku ve své podstatě potvrzuje také Dušan Žvábek, který uvádí, že překladatel může pozměnit syntaktickou i lexikální větnou stavbu za předpokladu, že vystihne původní styl autora.²⁴ Uvedení teoretikové se tedy shodují na tom, že je pro kvalitní překlad umělecké literatury zásadní zachování estetické funkce díla. To je také naším hlavním a současně nejobtížněji splnitelným cílem, kterého bychom v průběhu překladu úryvku v praktické části práce rádi dosáhli.

²⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRÝGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6, str. 7.

²¹ HRDLIČKA, Milan. *Literární překlad a komunikace*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-13-5, str. 32.

²² ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8, str. 242.

²³ LEVÝ, Jiří a Karel HAUSENBLAS. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X, str. 48.

²⁴ ŽVÁBEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I: (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X, str. 14-15. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a32af1b0-c14d-11e3-aec3-005056827e52>

Bez ohledu na to, o jaký text se jedná, je vždy adresován čtenáři. Hrdlička se domnívá, že je pro překladatele zcela zásadní, aby si uvědomil, že se překlad vytvářený s ohledem na čtenáře vždy významově vzdaluje výchozímu textu, a pakliže dojde k velkému posunu, nelze již hovořit o adekvátním překladu uměleckého textu, ale o jeho adaptaci.²⁵ Práce překladatele tedy spočívá v hledání kompromisů. Překladatel musí být schopen vyhodnotit schopnosti potencionálního čtenáře, a přizpůsobit práci jeho znalostem, zároveň by však neměl brát čtenáři možnost, aby nad textem samostatně uvažoval. Někdy, překladatel ve snaze uzpůsobit dílo potřebám čtenáře, ochudí text o jeho umělecký charakter, tím že se snaží vysvětlit skutečnosti, které jsou autorem textu záměrně skryty. Román *Долина совести* je určen spíše dospělému publiku. Netroufáme si odhadovat minimální věkovou hranici čtenářů, zastáváme nicméně názor, že děti nepatří k cílové skupině čitateľů. Není proto naším cílem textovou výstavbu románu zjednodušovat, naopak doufáme, že se nám podaří tomuto nešvaru vyvarovat.

Jiří Levý na tento problém poukazuje také ve spojitosti se syntaktickou stavbou díla. V této rovině mohou překladatelé tíhnout ke stylizaci vět, tak aby vyjadřovaly myšlenku, která v originálním jazyce není vyslovena nahlas, mají tendence ke slučování vět a zaměňují souřadná a podřadná souvětí.²⁶

Jak jsme již uvedli v předchozí kapitole, pro uměleckou literaturu je charakteristické používání velmi široké slovní zásoby. Ne vždy však překladatel rozsáhlou aktivní slovní zásobou disponuje. Jaroslav Hubáček ve svém díle uvádí, že „aktivní slovní zásoba obsahuje u dospělého vzdělaného člověka zhruba 6-8 tisíc slov.“²⁷ Tento interval samozřejmě není pro každého stejný. Počet slov, která v řeči aktivně užíváme, je znatelně nižší než počet slov, jejichž význam je nám znám, avšak běžně tato slova nepoužíváme. Na rozsah slovní zásoby má navíc kromě vzdělání významný vliv také věk, zájmy dotyčného nebo gender. Hubáček dále informaci rozšiřuje o tvrzení, že český jazyk disponuje více než 300 tisíci slovy o různé četnosti používání. V případě nejasností si překladatel může výraz vyhledat ve výkladovém slovníku.

²⁵ HRDLIČKA, Milan. *Literární překlad a komunikace*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-13-5, str. 12.

²⁶ LEVÝ, Jiří a Karel HAUSENBLAS. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X, str. 148.

²⁷ HUBÁČEK, Jaroslav. *Jak mluvit a přednášet*. Ostrava: Profil, 1983, str. 112. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:14ff5860-4b12-11e3-b718-5ef3fc9bb22f>

Levý rozlišuje tři způsoby, kterými se překladatel dopouští stylistického ochuzení textu.²⁸ V první řadě se může jednat o použití obecnějšího pojmu, namísto označení přesnějším, konkrétnějším výrazem. Další chybou při překladu uměleckého textu může být používání neutrálních slov místo slov citově zabarvených. V poslední řadě dochází k ochuzení díla, pokud překladatel používá malé množství synonym. „Kromě tendence k oslabování jemnějších estetických hodnot díla se v překladu uplatňuje i zdánlivě protichůdný sklon k zesilování stylistických hodnot hrubších, především těch nejvýraznějších, které jsou zaměřeny na silný účín.“²⁹ Překladatel zcela správně vyhodnotí, že má dané slovo velký stylistický účinek, avšak nemístně zvolí výraz, kterým intenzitu značení přežene.

1.2 FANTASY

Námi překládaný umělecký text spadá svou povahou do žánru fantastické literatury. Román také získal mnoho ocenění za fantasy literaturu. V následující kapitole se proto budeme krátce zabývat základní charakteristikou daného literárního žánru.

Autorky Polášková, Milotová a Dvořáková definují fantasy literaturu jako žánr fantastické literatury, „jejíž děj se odehrává v imaginárním světě nebo v minulosti a čerpá z bájí, mytologie, hrdinského eposu. Autor buduje imaginární snový svět jako alternativu světa skutečného. Podstatnou složkou fantasy je často nevysvětlitelný, nadpřirozený úkaz nebo přímo projev magie.“³⁰ Hrdinové románu, jehož úryvkem se zabýváme, disponují zvláštní mocí. Tento prvek však není v průběhu děje nijak objasněn.

Na fantasy a fantastickou literaturu bývá nahlíženo jako na synonyma. Fantastická literatura se také označuje jako fantastika. Pojem fantastika však zároveň zastřešuje všechny fantastické žánry, k nimž spadá science fiction, fantasy a horor. Fantasy a sci-fi se od sebe odlišují jen málo, a obecně můžeme říci, že většinou dochází k záměně těchto kategorií. V *Encyklopedii literárních žánrů* je uvedeno, že fantasy bývá, díky jejich společným základním prvkům, hromadně se sci-fi označeno jako spekulative

²⁸ LEVÝ, Jiří a Karel HAUSENBLAS. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X, str. 139.

²⁹ Tamtéž, str. 143.

³⁰ POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ. *Literatura: přehled středoškolského učiva*. Třebíč: Vyuka.cz, 2015. ISBN 978-80-86873-14-5, str. 178.

fiction, tj. spekulativní, fantastická próza, a narozdíl od sci-fi, které se koncertuje na vědu, techniku a budoucí spekulativní vývoj světa, fantasy preferuje pohádkové ladění, soustředí se na kouzla a mystiku.³¹ Fantasy tedy můžeme chápat jako pohádku, jejíž primárními čtenáři však nejsou děti, ale která si naopak získává dospělejší publikum, zatímco science fiction chápeme zjednodušeně jako nástin budoucího vývoje lidstva.

Hlavním rysem fantastické literatury je vyobrazení fikčního světa. Děj příběhu se pak odehrává v tomto odlišném, vymyšleném světě, jenž existuje souběžně se světem reálným. Dané světy se vzájemně prolínají. Obyčejný smrtelník však nemá o existenci bájně říše ani nejmenší tušení. Druhou možností zasazení děje mimo realitu je vymyšlený svět, který se tváří, jako by reálný svět neexistoval, přestože autoři používají mnoho pojmů z běžného života. To je zapříčiněno především tím, že pokud by měl tvůrce díla vymýšlet pojmenování pro všechno, čtenář by pak byl odsouzen k listování výkladovým slovníkem.

„Aby fantastický svět mohl být úspěšně rekonstruován ve čtenářově mysli, musí poskytovat vodítka umožňující překročit propast mezi známým a neznámým, avšak stále představitelným. Nesmírnou výhodou textů zasazených do reálií aktuálního světa je možnost implikovaného rozšíření fikčního světa...“³² Ten se tak stává pro čtenáře přístupnějším.

„Počátek skutečné fantasy je třeba vidět v dílech utopistů 2. poloviny 19. stol., kteří jsou prvními autory převážně heroické fantasy.“³³ Pokud se však nezaměříme na žánr jako takový, je možné říci, že fantasy má své kořeny již v samých počátcích ústní lidové slovesnosti. Při tomto tvrzení vycházíme z předchozí výpovědi, v níž chápeme fantasy jako druh pohádky. Mocná a Peterka dále zmiňují, že se někdy za fantasy považují staré mýty a eposy.

³¹ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 187-188. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:cff360d0-7e2d-11e5-a715-005056827e52>

³² DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7871-0, str. 70. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a96c3780-4ecb-11e9-8854-005056827e51>

³³ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 188. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:cff360d0-7e2d-11e5-a715-005056827e52>

V českém prostředí bývá daný žánr, vzhledem k popularizaci a velké produkci knih tohoto typu, zařazen spíše do kategorie literatury populární. Již výše zmiňovaní autoři *Encyklopedie literárních žánrů* nicméně uvádějí, že vrcholná díla přesahují svojí hodnotou do oblasti literatury umělecké.³⁴ Tereza Dědinová pak poukazuje na tenkou hranici mezi fantasy a ostatními žánry, která je zapříčiněna vztahy mezi světem fikčním a reálným ve fantastické i reálné literatuře.³⁵

1.3 MARINA A SERGEJ DJAČENKOVI

Sergej Djačenko se narodil 14. dubna 1945 v Kyjevě. Jeho otec, profesor mikrobiologie, podporoval syna v kariéře lékaře. Sergej promoval s vyznamenáním, a v oblasti psychologie získal hodnost Kandidát věd. I přesto, že se jeho kariéra již od samého začátku rozvíjela velice slibně, Sergej se rozhodl vydat jiným směrem, a tajně se přihlásil na Gerasimovovu všeruskou státní univerzitu kinematografie, kterou úspěšně dokončil v roce 1980. Poté se věnoval psaní scénářů. Spolupracoval na dokumentech *Genetika a my*, *Vavilova hvězda* a celovečerním filmu *Obydlený ostrov*.

Marina vystudovala divadelní institut v Kyjevě. Za Sergeje Djačenka se provdala v roce 1993. Manželé se rozhodli sloučit nejen svůj osobní život, ale také život profesní. Jejich knižním debutem se stal román *Привратник (Vrátný)*.

Společně napsali další romány, mnoho novel, povídek a několik dětských pohádek. Autoři samy uznávají, že většina jejich děl se nachází na pomezí vícero literárních žánrů. Některá jejich díla mají blíže ke sci-fi, některá svým obsahem spadají spíše do žánru fantasy, a jiná díla jsou hodnocena jako magický realismus. Manželé proto vymysleli vlastní literární hnutí, které označují jako M-realismus, přičemž však význam slova přesně nedefinují.

Na evropské konferenci autorů sci-fi, která probíhala ve Skotsku v roce 2005, byli

³⁴ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, str. 188. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:cff360d0-7e2d-11e5-a715-005056827e52>

³⁵ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7871-0, str. 64. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a96c3780-4ecb-11e9-8854-005056827e51>

vyhlášení nejlepšími sci-fi autory Evropy. Román *Vita nostra* byl oceněn v roce 2008 jako nejlepší sci-fi román počátku 21. století.

1.3.1 ÚDOLÍ SVĚDOMÍ (ДОЛИНА СОВЕСТИ)

Také tento román si vysloužil řadu ocenění, z nichž některé uvedeme. Již v roce 2002 získal ocenění *Sigma F (Сигма-Ф)* za fantasy literaturu. Na mezinárodním kongresu autorů, kteří se zabývají psaním fantastiky, s názvem *Interpresscon-2002 (Интерпресскон-2002)* byl ohodnocen cenou *Bronzový šnek (Бронзовая улитка)*, kterou manželům Djačenkovým osobně předal autor sci-fi románů B.N.Strugackij. V roce 2003 se román stal laureátem literární ceny bratrů Strugackých a byl oceněn *Zlatou medailí bratrů Strugackých* za nejlepší román roku.

Vypravěčem příběhu je hlavní hrdina. Román je nicméně psán z pohledu třetí osoby, a pouze v částech, ve kterých protagonista píše dopisy, se osoba vypravěče mění a příběh je vyprávěn z pohledu samotného Vlada. V knize se rovněž objevují pasáže odvyprávěné třetí osobou z pohledu antagonistky příběhu Anžely.

Hlavním hrdinou románu je spisovatel dětské literatury Vlad Palij, který v průběhu svého dětství zjišťuje, že je obdařen zvláštní schopností – okouzlit lidi ve svém okolí tak, že s ním chtějí zůstat navždy. Své schopnosti však není schopen ovládat. Po několika letech podivných událostí hrdinovi dochází, že osoby, s nimiž přerušil fyzický kontakt, strádají nejen duševně, ale dochází u nich k nejrůznějším projevům nemoci, a v některých případech mohou i zemřít.

Formálně je román členěn na pět částí. Každá z částí je dále členěna na několik kapitol. První část je věnována událostem z dětství hlavního hrdiny. Poté následuje časový skok a čtenář je přenesen do současnosti, ve které je Vlad slavným spisovatelem. Svůj život se však rozhodl žít v ústraní, aby tak mohl minimalizovat dopad, který má na své okolí.

Anžela na Vlada narazí zdánlivě náhodou již ve druhé části románu na cestě na jednu z autorských konferencí, kterých je povinen se účastnit. Od té doby mezi nimi dochází k řadě zdánlivě náhodných setkání a Vladovi, který se celou dobu snažil, aby Anželu tato setkání negativně neovlivnila, nakonec dochází, že Anžela ovládá úplně stejné schopnosti jako on, a že jejím hlavním záměrem bylo okouzlit nadějněho autora.

V této části románu je hlavní hrdina odhodlaný vzdát se svého života a jednoduše zemřít. Rozhodne se tedy odjet na místo, kde jej Anžela nebude moci najít. Z počátku mu přijde logické, že by měla Anžela zahynout také. Podle Vladova přesvědčení totiž udělal maximum pro to, aby ji od svého vlivu uchránil, avšak ona, místo aby odešla, na něj líčila past. Nyní, když se ona sama do podobné pasti chytla, připadá Vladovi spravedlivé, že pro ni neexistuje záchrana.

Anžela vystupuje v celém díle jako protipól Vlada, jeho čestných úmyslů a svědomí, které mu nedovoluje získat to, po čem celý svůj život toužil – milující rodinu a přátele. Vladovo svědomí a vliv mají na její chování jisté pozitivní účinky, avšak Anželin charakter je již nenávratně poznamenán. Složitá životní situace Anžely je v díle popsána průběžně. Postupně se dozvídáme nejen o počtu manželů a partnerů, kteří přišli o život za podivných událostí krátce poté, co je jejich milovaná opustila, ale také o jejím nelehkém dospívání a o tom, jak si ji právě díky jejím schopnostem přivlastnil Baron, který ji přes rok držel násilím ve sklepení. Vlivem této události a dalším negativním událostem má dívka pocit, že jí život něco dluží, a že by se s trochou snahy mohla stát vládkyní celého světa.

Vladovi stačí jediný telefonát k tomu, aby změnil názor, a namísto smrti, která by mu přinesla vykoupení, se rozhodne žít, aby tak mohl udržet při životě také Anželu. Díky vlivu, který na sebe Vlad s Anželou navzájem mají zůstává dvojice lapena v jakémsi nechtěném spojení, jelikož ani jeden z nich již není schopen přežít bez toho druhého. Svoji situaci řeší různě. Nejprve se snaží žít společně pod jednou střechou, jelikož se však nemohou vystát, domluví se na odděleném bydlení s pravidelnými návštěvami jednou za tři dny. Anžela se však pod tíhou svojí minulosti domnívá, že jí někdo usiluje o život, proto se dvojice vydává na útěk a román tak odkrývá nečekanou detektivní zápletku. Hlavní hrdina si však není jistý, jestli je situace doopravdy vážná, nebo se jedná jen o další součást Anželina plánu.

I přestože se nakonec za pomoci Bogorada, soukromého detektiva, jehož si Vlad najal původně proto, aby prověřil minulost Anžely, a který se stal jeho přítelem, podaří polapit pachatele usilujícího o Anželinu smrt. Anžela je při tom vážně raněna. Tato zkušenost ji zřejmě ještě utvrdí v tom, že je třeba vzít svůj osud do vlastních rukou, a proto vymyslí plán. Jejím novým objektem zájmu se stává bohatý magnát, s jehož vlivem a penězi plánuje vybudovat síť dětských sirotčinců.

Vlad však považuje její plán za vypočítavý a nemorální, a odmítá v něm sehrát jakoukoliv roli. Anžela tedy přikročí ke krajnímu opatření a rozhodne se Vlada uvěznit alespoň do té doby, kdy už se její plán nebude dát zmařit. Zoufalý Vlad si uvědomuje, že v souboji s Anželou prohrál. Pokusí se o sebevraždu, tento luxus mu nicméně není dopřán. Když už si myslí, že je vše dočista ztraceno, do domu, ve kterém je uvězněn, vpadne jeho přítel Bogorad a Anna, dívka, kterou miloval zpozvdálí spoustu let, avšak nechtěl ji připravit o možnost svobodně žít. V závěru románu nicméně Vlad odhazuje veškeré své zábrany a Annu obejmě.

Celý román je protkán motivem chápání svobody. Hlavní hrdina by raději zemřel než aby dívku, kterou miluje připravil o její svobodu. Z románu je přitom jasně patrné, že ani sám Vlad není svobodný. Svoboda je to, co by si přál pro své blízké, a především pro sebe. Anžele nebyla svoboda dlouhá léta dopřána, a i nyní jí dohánějí dozvuky minulosti. I ona se ze všech svých sil snaží osvobodit, přitom jí však nezáleží na tom, koho svým jednáním o svobodu připraví. Zde vyvstává otázka filozofického rázu. Do jaké míry je morální, připoutat k sobě jinou bytost?

Dalším tématem, které je v knize nastíněno, je téma dosažení vlastního zájmu. Na začátku knihy je hlavní hrdina přesvědčen, že by mohl dosáhnout čehokoliv, co si jen zamane. Smrt přítele mu nicméně ukáže, jakou cenu je třeba zaplatit. V momentě, kdy je Vlad uvězněn a nevidí žádnou naději na záchranu, nejvíc lituje, že nezískal Annu. Lituje svého rozhodnutí, že se ji nepokusil získat. Držel se dál, protože věřil ve správnost svého jednání. Při pohledu na Anželu nicméně vnímá její neutuchající touhu dosáhnout toho, co chce, kterou jistým způsobem obdivuje. V tomto případě opět vyvstává na mysl otázka, za jakých podmínek je pro člověka přijatelné bojovat o to, co chce ze všeho nejvíc. Zde se kromě estetické funkce projevuje také funkce výchovná.

Tyto dva předchozí body spojuje hlavní téma románu, podle kterého je kniha nazvaná – svědomí. Svědomí brání Vladu, aby bojoval o svoji milovanou, svědomí jej v prvních kapitolách románu přimělo, aby nenechal Anželu napospas jejímu osudu, přestože to byla ona, kdo je do nešťastné situace zavlékl. Téma svědomí se také promítá do knihy, kterou Vlad píše, v níž postavy debatují nad cestou, kterou by se měly vydat. Nejrychlejší cesta totiž vede přes Údolí svědomí, tímto údolím však může bez újmy projít pouze člověk, který žádné svědomí nemá. K dalším motivům knihy patří otázka, jak by se měl chovat člověk, kterému byla svěřena velká moc.

Z hlediska kompoziční stavby na sebe děj románu chronologicky navazuje, nicméně se však objevují pasáže retrospektivní, které popisují například studentská léta hlavního hrdiny Vlada a jeho seznámení s Annou. Díky těmto retrospektivním pasážím také získáváme informace o předchozím životě Anžely. Mimo hlavní dějovou linii jsou do díla začleněny části, v nichž jsou popsány úryvky z dětské knížky, kterou Vlad píše. Děni v knize přitom odráží myšlenky, kterými se Vlad momentálně ve svém životě zabývá.

Svět, v němž se příběh odehrává není příliš specifikován a na první pohled se nijak neodlišuje od našeho běžného světa. Většina lokalit je nazvána jen obecně – *město*, *hlavní město*, *moře*. Konkrétní názvy jsou uvedeny jen zcela výjimečně – *Stargorod* (*Старгород*), *sanatorium Tři proudy* (*Три ручья*). Podle všeho však tato místa ve skutečnosti neexistují. Pro fantasy je příznačný nevysvětlitelný projev magické nebo nadpřirozené síly. Jediné dvě postavy v románu, které vykazují nějakou abnormalitu jsou Vlad a Anžela. V knize není vysvětleno, jak je možné, že jsou tyto postavy obdařeny takovou mocí, autoři ani nenaznačují, že by mezi postavami byla nějaká rodová spojitost, ačkoliv původ obou hrdinů je přinejmenším nejasný. Už v první části knihy se dozvídáme, že je Vlad adoptovaný, avšak o jeho biologických rodičích není nic známo. Matka Anžely zemřela brzy po jejím narození. Její otec se poté znovu oženil. O dceru se příliš nestaral. Hodně pil. Zemřel dřív, než stihla dívka dospět. Vlad, který si je svého nadání vědom delší dobu než Anžela, zmiňuje, že navštívil zástupy lékařů, kteří se snažili přijít na to, proč je jiný než ostatní. Nakonec však všechny pokusy selhaly a Vlad se na poslední chvíli vyvlékl z léčby v psychiatrické léčebně, jelikož odvolal svá tvrzení, která i lékařům přišla neuvěřitelná.

Úryvek, který jsme si vybrali pro překlad charakterizuje román hned několika způsoby. Je zde vyjádřen vnitřní konflikt hlavního hrdiny, který touží po tom, aby mohl zůstat se svými přáteli, zároveň jim však přeje, aby byli svobodní. Tento konflikt se promítne i ve slohové práci, kterou píše v průběhu přijímacího řízení. Netuší, jak by se měl chovat k Agniji, dívce, kterou potkal ve vlaku. Rozum mu říká, že si musí zachovat odstup, avšak v momentě, kdy jsou vyvěšeny výsledky prvního kola přijímaček, jeho prvním instinktem je podpořit ji. Vlad v této části rovněž přemítá o své budoucnosti. Je si vědom toho, že pokud bude chtít dosáhne čehokoliv. Prozatím si však plně neuvědomuje rozsah svých schopností, proto například věří, že přijímačky na Divadelní institut složil

díky svému talentu. Na konci kapitoly se také dozvídáme, že v důsledku odloučení Vlada od jeho přátel umírá jeho nejlepší kamarád Dimitrij, díky čemuž Vlad zjišťuje nejstrašnější následek jeho schopností. Toto zjištění rozhodně nebere na lehkou váhu, v pozdějších kapitolách knihy se dozvídáme, že Dimitrij je jediný člověk, který kvůli Vladovi zemřel. Kromě smrti kamaráda hovoří hlavní hrdina také o smrti své matky. Tu však nikdy úmyslně neopustil, avšak ty roky, co vedle něj žila, příležitostné odjezdy na služební cesty, Vladův pobyt na dětském táboře, to vše mělo silný negativní dopad na její srdce. O jejím zhoršeném zdravotním stavu se rovněž dozvídáme v kapitole, kterou jsme překládali.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 PŘEDKLAD UMĚLECKÉHO TEXTU

Kapitola pátá

Maturita

Nad řekou svítalo. Nebe bylo šedivé, škaredé a pošmourné. Vůbec neodpovídalo dnešní velké události, která měla vytvořit zásadní mezník mezi dětstvím a dospíváním.

„Začátek nového života,“ řekla mrzutě Marfa Čistorá.

„Už to tak bude,“ utrousil Vlad ironicky.

Maturitní ples byl u konce. Stáli na vyhlídce nad řekou. Ranní vítr rozfoukával obaly od bonbonů a papírové kelímky pod nimi.

Holky si přes plesové šaty navlékaly svetry.

Kluci vypadali zdecimovaně, trochu jako herci po nočním flámu. Obleky měli pomačkané, škrobené košile byly propocené, motýlky nakřivo.

„Chce se mi spát,“ řekla Marfa.

„Celej život prospíš,“ poznamenal rozmarně Dimka.

Byl veselý. Čišela z něj energie a důvtip. Chybělo málo, a stal by se králem večírků. Obsadil by tak místo, které poslední dva roky zaujímal Vlad.

„Zdá se, že máš radost,“ řekl Vlad, když se společně vraceli k autobusu.

Dimka se ohlédl přes rameno.

„Nemám, ale když se člověk smíří s fakty, hned se mu uleví.“

Vlad se zastyděl.

Při nástupu do autobusu nespěchali. Nafukovali balonky a hystericky se smáli pokaždé, když praskly. Vzájemně si podepisovali manžety. Dívky si přendávaly květiny, které přes noc povadly, z jedné ruky do druhé. Někteří podřimovali na zadních sedadlech. Řidiče to začínalo rozčilovat.

„Pojďme pěšky,“ navrhl Vlad.

Pomalou se propletli davem. Vydali se domů. Na cestě parkovištěm sbírali rosu z šedivé trávy.

Už bylo ráno. Ptáci se probouzeli.

„Nemám radost,“ zopakoval Dimka.

V bordovém semišovém saku s tenkou tmavou kravatou, která se mu stahovala kolem krku jako smyčka, vypadal velmi impozantně. Vlad si pomyslel, že Dimka působí starší, než doopravdy je, a že i on sám působí ve srovnání s ním jako chlapec.

„Všechno má svůj čas,“ pokračoval Dimka. „Máme na co vzpomínat... a budeme vzpomínat. Rádi. Jednou.“

„Nejde to udělat jinak?“ Zeptal se Vlad bezmocně.

Dimka zavrtěl hlavou:

„Ne, dřív či později by k tomu došlo. Jen mi nevykládej, že bys bolavý zub trhal pomalu, postupně, pozvolna...“

„To jsem pro tebe jen bolavý zub?!“

Dimka se zastavil. Vlad udělal ještě dva kroky, a pak se také zastavil.

„Jsi můj přítel.“ Řekl Dimka potichu. „A vždycky jím budeš. Pochybuješ o tom?“

Vlad zakroutil hlavou a šli dál.

Město bylo prázdné, pokryté ranní rosou. Ani zaměstnanci technických služeb ještě nebyli na nohou. Potloukali se tam jen maturanti, kteří oslavovali svoji svobodu, a nyní se vraceli po prohýřené noci domů ve skupinách po dvou, po třech.

Vlad a Dimka šli, aniž by jeden z nich promluvil, jelikož vše, co bylo možné říct, bylo již několikrát řečeno včera, především, před týdnem.

„Přísahěj, že ani mně, ani mým rodičům, ani nikomu ze třídy neprozradíš, kam jsi jel.“

Kolem nich projel autobus. Spolužáci máchali rukama, mačkali obličej na sklo, ale řidič stejně nezastavil.

„Přísahěj, že se nikdo z města nedozví, kam jsi odjel.“

„A co máma? Ona to určitě někomu řekne.“

„Udělej to tak, aby neřekla. Nějak to vymysli.“

Šli známými ulicemi. Tu a tam už se proháněla košťata. Nad popelnicemi se rýsovaly šedé stíny ranních koček.

„Ale vždyť se ještě uvidíme? Jednou?“

„Jasně. Jednou.“

V průchodu naproti vypili nějakou limonádu. Bylo šest ráno...

„Děcka to taky určitě dostane. Jako tenkrát na táboře... Proto odjed' už v červenci, abychom se stihli sebrat do srpna, než budou přijímačky.“

„Zavolám ti...“

„Nevolej. Pošli pohled. A Vlade, pokud se vrátíš...tak...tak nejsi můj přítel.

Rozumíš?“

Rozloučili se na autobusové zastávce, jako obvykle. Tento rituál provedli záměrně. Vlad šel domů, ale přišlo mu, že odlétá do vesmíru. Nadlouho, napořád. Ulice, kterou šel již tolikrát, mu připadala jako schody hvězdoletu. Mísil se v něm žal a něco, nebyl schopen určit co, ale bylo to něco nového, něco skvělého.

Odteď bude všechno jinak. Nebude opakovat staré chyby, všechno udělá, jak se patří. Bude se rozhodovat a chovat se, jako pravý muž. Dimka ještě uslyší o Vladovi Paliji...

Na asfaltu pod odpadky leželo plastové dětské autíčko s jedním kolem. Dlouhé nylonové lano se chvělo ve větru. Vlad neváhal, sklonil se a popadl strunu za tvrdý uzel na konci, aby mohl auto táhnout za sebou.

Auto jelo, respektive, se sunulo po břiše. Řidič nakreslený v kabině se však usmíval jako by se nechumelilo.

...Všichni o něm ještě uslyší. Tou dobou už budou volní... Uvidí jej v televizi, a neucítí nic, kromě hrdosti, a samozřejmě, závisti. Pak se možná vrátí. Setká se s Dimkou, ten mu nikdy nezáviděl, a bude to, jako kdyby se rozloučili včera. Budou si mít o čem povídat...

Vlad se zarazil. Co kdyby byl v televizi každý den? Například, jako moderátor televizních zpráv, nemělo by to na pravidelné diváky nějaký negativní dopad? To je otázka. Bylo by to možné?

Podvědomě si upravil motýlka. Napřímil se a hrdě vystrčil bradu, až na budoucího prominenta v obleku se zasněným úsměvem, který za sebou táhl dětské autíčko s jedním kolem, vytřeštil zrak obtloustlý domovník.

Dosáhne úspěchu. Dosáhne v životě čehokoliv. Máma chce, aby z něj byl doktor. On sám to občas chce, ale ještě se definitivně nerozhodl.

Vybere si sám. Nedovolí ani okolnostem, ani chvilkové slabosti, dokonce ani mámě, aby rozhodly za něj. Musí si pouze zařídit život tak, aby mu schopnost, která k němu

poutá ostatní lidi, byla k užitku, a ne ke škodě. A pokud se mu to podaří – super! Celý svět jej bude následovat tak, jako to auto na provázku. Není, kam spěchat. Musí si promyslet, co by vlastně chtěl. Být slavným televizním moderátorem, hercem, nebo dokonce prezidentem?

„Dimko, chápeš, že se nutně musím někam dostat, pokud ne letos, tak příští rok. Jinak budu muset na vojnu... Uvědomuješ si, co se stane, když budu v armádě?!“

„Jo...“

„Ale co máma... Musím si najít takové místo, abych od ní nebyl daleko...“

„Nic mi neříkej!“

„Neříkám... Prostě se stejně budu muset vrátit domů. I kdyby jen na chvíli...“

„Jen ne dřív než na podzim. Až to skončí. Až už ve městě většina našich nebude... Já tady určitě nebudu, Vlade.“

U dveří svého domu se Vlad zastavil. Vzhlédl k oknům zataženým záclonami, tak jako tenkrát Iza...

„Vlade, přísahaj, že se vypaříš na celé léto, a nikdo z města tě nebude moci najít. Uzavřeli jsme dohodu, v níž zastupuješ sám sebe a já všechny ty, jenž jsou k tobě připoutáni. Nejlepší, co pro nás můžeš udělat, je zmizet z města a hotovo. Přísahaj.“

„Přísahám.“

Vlak se rozjel. Pruh nástupiště pomalu ustupoval do pozadí. Dimka, který stál u stánku se zmrzlinou a díval se na druhou stranu, otočil hlavu a střetnul se s Vladovým pohledem.

Zvedl ruku, aby jí ledabyle máchnul, jako kdyby se loučili cestou ze školy.

Nástupiště zmizelo. Vlad se vrátil do kupé. Vytáhl z tašky učebnici chemie. Upovídaná sousedka se již mámy vyptávala, kam jedou (do Stargorodu), a kde bude Vlad studovat (na medicíně), a jestli mají v přijímací komisi nějaké známé (bohužel nemají), a jestli měl Vlad soukromého učitele (kéž by, ale i tak má dobré známky), a jestli mají, kde bydlet (ano, u příbuzných jejich přátel) a ještě cosi dalšího...

U okna seděla dívka, asi ve Vladově věku. Zdála se mu nějak povědomá. Možná ji zahlédl na plese nebo v parku, nebo někde jinde.

Dívka mlčela. Dívala se z okna. Klábosení žen ji nezajímalo. Když se Vlad posadil naproti ní, letmo pohlédla na obal učebnice a pak opět odvrátila zrak.

Vlad se ze všech svých sil snažil pochopit, co se v knize píše. Přečetl si kapitolu potřetí, počtvrté. Když ji četl už popáté, sousedčin hlas se konečně utišil a zmizel, jako by se mezi ním a ženskou v růžových letních šatech vytvořila zvukotěsná stěna. Vlad četl, aniž by z knihy spustil zrak. Dívka sedící proti němu jako by splynula s interiérem, se závěsy oken, s věšáky na oblečení a kufrem na policiče pro zavazadla.

Pak text odplul stranou a místo něj viděl úzké asfaltové nástupiště, stánek se zmrzlinou a Dimku, jak mu ledabyle zamával.

Dimka vypadal až příliš lhostejně. Vlada napadlo, že si už nejspíš začal odvykat, a štválo ho to. No dobrá, tak se před odjezdem neobjali. On sám si to nepřál... Ale i tak čekal, že se jeho nejlepší přítel bude tvářit smutně. Vlad to přežije. Hlava jej přece nebolí z odloučení, teplota mu nestoupá...

No to ale přece neznamená, že ho vůbec nic nebolí? Ti, jenž tam zanechal, prožijí těžké časy společně. Ale on, Vlad... On že by byl odsouzen k životu v osamění? Už napořád?

Kousl se do rtu, aby utišil vnitřní stesk. Nic se mu nestane... počká a uvidí... největší zkouška však nečeká na něj, ale...

Čeká ho červenec a srpen. V červenci se vše rozhodne, Vlad však nemůže Dimkovi ani ostatním spolužákům nijak pomoci. Ale mohl by jim uškodit... Stačí, aby ho našli, a všechno bude k ničemu. Budou žít u příbuzných tety Věry, máminy staré přítelkyně, jejíž manžel se zná se Ždanovou matkou... A pokud bude Ždan chtít, a on určitě bude, dozví se, kam Vlad odjel. Tajnou informaci by mohl zjistit klidně už zítra... V malém městě prostě neexistují tajemství.

Skřipání kol bylo uklidňující. Upovídaná sousedka se chtěla převléknout do teplákové soupravy, proto Vlad vyšel na chodbu. Zastavil se u okna a chytil se zábradlí. Stmívalo se. Aby v okně viděl něco jiného než svůj vlastní zamračený odraz, musel ke sklu přitisknout čelo i nos.

Dveře kupé za ním se s vrznutím otevřely. Zadumaná dívka šla na konec chodby, ale za dvě minuty byla zpět. Zastavila se u sousedního okna, o které se opřela obličejem.

„Půjdeš na vysokou?“ Zeptal se jí Vlad.

Dívka nejistě přikývla.

„Na pedagogickou?“

Vzhlédla k němu s odporem.

„Na divadelní akademii.“

„To je kde?“ Zeptal se po chvílce Vlad.

„Samozřejmě, že v hlavním městě.“ Odpověděla zmateně. „Nebo se ptáš na něco jiného?“

Vůbec nevypadala jako herečka. Nebo si aspoň Vlad takové dívky představoval jinak.

„Z čeho jsou přijímačky?“ Zeptal se, aby přerušil trapné ticho.

„Talentovky,“ řekla dívka jako by lízala lízátko. „Próza, bajka, etuda, báseň, monolog, tanec, píseň...“

„Je toho dost,“ řekl Vlad významně. „A z chemie, ne?“

Neudržela se a vyprskla smíchy.

„A biologie?“

„Biologii musí mít člověk v sobě,“ řekla poučně, a Vladovi došlo, že opakuje výrok někoho jiného.

„Herecká biologie...“

„Ty ji máš?“

Vrhla na něj pohled, který obvykle mají dívky před tím, než si vzájemně vjedou do vlasů.

„Ano. Co je ti po tom?“

Chodbou prošel muž ve zmačkané teplákové soupravě, který byl tak tlustý, že oba účastníky diskuse téměř přimáčkl ke stěně.

„Jak se jmenuješ?“ Zeptal se Vlad o chvíli později.

„Agnija.“ Zvedla hlavu. „Jak se jmenuješ ty, už vím...“ dodala směrem k zavřeným dveřím. „Co jen přivedlo tu užvaněnou ženskou do našeho kupé!“

Oba se tiše rozesmáli.

Vlada překvapilo, že jsou přijímačky na divadelní institut tak jednoduché. I když mu Agnija říkala, že umět text z paměti není to nejdůležitější, nedařilo se jí ho přesvědčit. Pokud někdo skládá zkoušku z chemie, je všem jasné, že uspěje. Pokud však recituje

komisi báseň... Jak jej ohodnotí, když ji odrecituje hlasitě, procítěně, bez jediného přeráknutí?!

Navíc, Vlad nikdy nebyl v hlavním městě.

A navíc, přijímačky na divadelní institut se konají v červenci, a na medicínu až v srpnu.

„Mami,“ řekl ráno Vlad, když zbývalo do příjezdu do stanice Stargorod dvacet minut. „Něco bych ti rád řekl.“

Máma si mlčky vyslechla všechny jeho argumenty. Vlák zpomalil, nalevo i napravo se začaly objevovat šedé paneláky Stargorodu.

„Nechceš, aby se dozvěděli, kde jsi,“ prohlásila máma, když už Vlad pomalu ztrácel naději, že mu odpoví.

„Chci se podívat do hlavního města...“ začal nesouvisle blábolit. „Do přijímaček v Stargorodu je ještě čas...“

„Budu muset ohlásit, že dnes nedorazíme.“

Vlad tomu nejdřív nemohl uvěřit. Objal mámu, a při tom nosem zavadil o její čisté, měkké ucho.

„Takže souhlasíš?!“

„Vlád’o, ty mi nerozumíš. Stejně zavolám příbuzným tety Věry a vysvětlím jim, kde jsme, co se stalo, a proč jsme nepřijeli...“

„Ano, ale v hlavním městě nás nenajdou! I kdyby nás hledala policie!“

Upovídaná sousedka, která vycházela právě v ten moment z kupé, zaslechla poslední větu jejich rozhovoru. Bůhvíco si myslela, ale výraz její tváře byl zábavný.

„Ty tomu doopravdy věříš,“ zamyšleně prohlásila máma.

Vlák už byl na stanici.

Vysoké vlhké klenby, polotmavé prostory, všudypřítomný hluk a portréty podél stěn způsobily, že institut vypadal jako strašidelný dům. Ukázalo se, že rámy obrazů nejsou ze zlata, ale jen sádrové s pozlacením. Lidé z portrétů se na Vlada nedívali. Z jejich výrazů bylo patrné, že jsou si vědomi své slávy, jako by k nim i přes tu silnou vrstvu prachu doléhala ozvěna potlesku. Kde nevysely žádné portréty, byly reliéfy, které na

uchazeče vrhaly bezcitné pohledy. Ne, že by se Vlad styděl, ale zpočátku byl zmatený. Nemohl uvěřit, že tenhle cirkus někdo bere vážně.

Institut byl obklopen mládeží, jejíž chování bylo zvláštní až cizí. V očích dívek byla tma. Blondýnky, brunety, tlusté, hubené, krásné i přímo ohavné, a kromě nich ještě celá řada „šedých myší“, které se rovněž toužily stát herečkami. Chlapců bylo méně. Zato však mluvili tak hlasitě a jejich hlasy byly tak dunivé, až by jeden ohluchl.

Všudypřítomní absolventi středních škol mluvili strojeně, řvali, smáli se, naříkali, bručeli, omdlévali, rozkřikovali se, ječeli, zpívali za doprovodu rozladěné kytary.

Celkově dělali vše pro to, aby si překvapený Vlad myslel, že zešíleli.

Když do něj v potměšilé chodbě vrazila bleďá dívka se zapadlýma očima a rty, které se neustále chvěly, v té chvíli se Vlad polekal.

„Královská krev není určená k tomu, aby kropila zahrady,“ pravila dívka zřetelně.

Upřeně se na Vlada zadívala a zamračila se.

„Kdo jsi, že tak troufale rušíš můj klid?“

Vlad začal pomalu couvat. Dívka na něj, naštěstí, hned zapomněla. Šourala se dál. Mávala při tom rukou a s hysterickým smíchem opakovala: „Ach, kdo je to... Popravit! Popravit! Popravit!“

Tu určitě přijmou. Pomyslel si s hrůzou Vlad.

Agnija se ihned připojila k obecnému šílenství, a dokonce zorganizovala etudu, tedy němou scénku, s názvem „Nádraží“. Pozvala i Vlada, ale on to odmítl. Jen při představě, že by se měl účastnit takové hlouposti, se cítil trapně. Řekli mu, že jeho prvním úkolem bude přednést báseň a bajku. Ve škole se učil dobře, a z hodin literatury si ledacos pamatoval...

Když čekal, až na něj přijde řada, slyšel výkřiky a sténání, které vycházely zpoza vysokých natřených dveří, a rozhodl se, že pokud dostane čtyřku, bude spíš rád, než aby byl naštvaný. Stejně udělal chybu, že jel s Agnijí do divadelního institutu. Kdyby se radši učil na pláži chemii...

Byl na řadě.

Unavení členové komise, kteří vypadali jako středověká inkvizice, seděli u stolu ve velké prázdné posluchárně. Mnozí z nich už prožili polovinu století, nebo i víc. Vladovi bylo starých lidí líto. V posluchárně bylo dusno, množství uchazečů bylo nekonečné, a

oni sedí a sedí, a poslouchají, a poslouchají všechny ty výkřiky a sténání, když je venku léto, a hezky, nejlepší čas, aby vyrazili s vnoučaty na chatu...

„Co budete přednášet?“ zeptala se jej zkoušející zavalitá jako měsíc v úplňku.

„Něco krátkého, abych vás příliš neunavil,“ odpověděl upřímně.

Zkoušející se na sebe podívali.

Dívky měli přijít na řadu až později. Agniji vyskákaly všude po těle červené fleky. Bloudila chodbou a něco si mumlala. Zvedala přitom ruce, a čas od času narazila na někoho z uchazečů, kteří si rovněž mumlali, a byli ponořeni sami do sebe.

Vlad za ní chtěl jít. Říct jí, že komise vůbec není zlá, a že v ní sedí obyčejní unavení lidi, kteří jsou dokonce vlídní. Jak laskavě s Vladem mluvili... Už udělal krok, tu se však z jeho podvědomí vynořila myšlenka, která mu zabránila pokračovat dál.

Jeli ve stejném kupé, stáli vedle sebe u okna, teď se vidí denně, mluví spolu. Již brzy se budou muset odloučit (Vlad, na rozdíl od ostatních uchazečů, dobře chápe, že jeho cesta vede do Stargorodu, na přijímačky na medicínu). A kdo ví, jak se na Agniji podepíše další rozhovor s Vladem... Kolik těch rozhovorů jen může být, než za ně Agnija zaplatí vlastní kůží? I kdyby cena nebyla tak vysoká... Během zkoušek se to vůbec nehodí...

Vlad vše zvážil a k Agniji nešel. Vydal se po nepohodlném kluzkém schodišti do mramorem obloženého sklepení, kde vypil sodovku ze starého automatu, který hučel jako traktor. Pokud mu dají čtyřku, přece jen to bude špatné. Bude si muset vyzvednout doklady a odjet do Stargorodu. Na druhou stranu, když dostane trojku, bude muset vymýšlet tu hloupou „etudu“... „Představ si, že otevřeš konzervu rybiček v rajčatové omáčce, a najdeš v ní živého hada...“

Neudržel se a usmál se.

Ať tak, či tak, může se zdržet celý týden. Jen tak se projít. Ještě si přece neprohlédl hlavní město. Zatím byli v institutu a našli si ubytování. Pokoj je malý a v kuchyni věčně sedí staříčká domovnice. Nikdo však netvrdil, že to u příbuzných tety Věry bude pohodlnější...

„Hej, běž, oznamují tam vaše výsledky,“ řekl mu vytáhlý prvák.

A Vlad šel.

Na listině s výsledky, který zdobila Vladova nepovedená fotografie (vyvalené oči, nos jako brambora, zježené vlasy), vynikala křivá jednička. Ostatní, kteří šli ke zkoušce zároveň s ním, měli trojky, a jenom jeden člověk dostal dvojku.

... Když vyšly dívky, Vlad zůstal, aby Agniji povzbudil. Schoval se však za cizími zády. Dívky vycházely z posluchárny rudé, bledé, hrdé, rozpačité, zděšené...

Pak přinesli výsledky. Vlad viděl Agniji, která popadla své výsledky jako první...

A jak se její tvář zkřivila a rty se roztráslly.

Vlad se k ní prodíral, manévroval přitom mezi zpocenými uchazeči. Čtyřku nedostal nikdo. Ale Agnija měla trojku, a to nebylo dobré.

První, na koho si každé ráno po probuzení vzpomněl, byl Dimka.

Chudáci rodiče.

Je Dimka stále v nemocnici, nebo není?

Leží na ARU, nebo hospitalizace nebyla nutná?

Tesknil po Ždanovi, po Marfe, po Antonovi, dokonce i po těch nejprotivnějších spolužácích se mu náhle velice stýskalo. Vzpomněl si, jak se v osmičce málem vydali na exkurzi do hlavního města, ale na poslední chvíli se něco pokazilo. Jak by bylo krásné, kdyby se po těchto ulicích procházeli společně!

Zájemci o studium v divadelním institutu mu připadali cizí a hloupi. Kdyby tady tak mohli být kamarádi...

Stýskalo se mu a trochu se za své projevy sentimentu styděl. Hledal v tašce maturitní fotografii. Nebyla to oficiální fotografie maturitního ročníku, ale amatérská, pořízená něčím tátou. Velmi povedený snímek. Celá parta schází po schodišti u vchodu školy, noc je teplá, maturitní večer může začít...

Jindy se v něm dmul vztek, cítil křivdu a byl podrážděný. Jakým právem mu upřeli možnost vidět přátele? Kdo řekl, že musí navždy zmizet z jejich života?

V ten den, když šli za svítání s Dimkou ulicemi, bylo vše jasné. Byl smutný, ale necítil pochybnosti. Teď si však Vlad nebyl jistý, že dělá správnou věc.

Proč? Jakým právem? Podle čí vůle? A just se chce vrátit domů a vidět Dimku... A proč by ne?

Máma věděla, že se sním něco děje, ale nesnažila se jej vyptávat. Hned jej zvala na procházku, hned mu podstrkovala učebnici chemie...

Každé ráno se Vlad probouzel s tím, že přemýšlel o těch, které nejspíš nadobro opustil.

„Nemluvíš se mnou, protože máš za jedna a já trojku?“

„Z čeho usuzuješ, že s tebou nemluví?“

„Proč se odvracíš, kdykoliv mě vidíš? Kdo si myslíš, že jsi? Kde bys byl, kdybys mě ve vlaku nepotkal?... A možná, že jsi to ve skutečnosti na mě narařčil? A už od začátku ses připravoval, jel jsi na přijímačky...“

„Půjdu na medicínu!“

„No jó, jen lži. I učebnici sis přitáhl... Bůhvíco se skrývá za obálkou „chemie“...“

„Uvědomuješ si, co říkáš? Ještě mě čeká v druhém kole monolog... ještě jsem se jej nenaučil!“

„No jó, no jó... Dostaneš se daleko. Jenom ke mně se už víc nepřibližuj, jasný? Podvodníku, lháři...“

„Jako já?!“

„Přesně, sbohem. Ber to tak, že se neznáme...“

Agniji nakonec vyřadili ve třetím kole. Odjela bez rozloučení.

Vlad dostával samé jedničky.

„Podle mě, si mě s někým pletou,“ říkal pokaždé mámě.

Po třetím kole přijímacího řízení se ukázalo, že musí projít také z dějepisu a napsat kompozici. Vlad si myslel, že v dějepise určitě selže. To se však spletl. Ze tří otázek, dokázal částečně odpovědět na jednu. K úspěchu by mu však stačila polovina znalostí. Zkoušející si vyslechl několik zmatených frází a ohodnotil jej dvojkou.

A tehdy, když stál uprostřed letní ulice plné smogu, jej poprvé napadlo, že bude bezpodmínečně přijat. Že dveře do institutu, pro mnohé tak úzké, že se jimi nemohou prodat, se před ním nejen otevřely, ale nasávají jej jako vysavač smetí.

Byl konec července. Druhý den po zkoušce z dějepisu se Vlad probudil, a hned začal přemýšlet, jestli se ve městě, které opustil, již vše vyřešilo.

Dimku už s největší pravděpodobností propustili z nemocnice. To by hodně měnilo. Nitě byly zpřetrhány, mosty shořely. Vlad už víckrát nikdy neuvidí svého nejlepšího, nejvěrnějšího přítele.

A co mu takhle zavolat? Jen jeden hovor?

Veřejné telefony jsou hned vedle. Stačí sejít dva bloky ulicí dolů.

Před otočnými skleněnými dveřmi se Vlad zastavil. Vešel dovnitř. V místnosti bylo chladno, v dřevěných kabinkách mluvili lidé, jejichž tlumené hlasy se spojovaly do tichého šumu. U pokladny čekalo v řadě pět nebo šest lidí. Vlad se zařadil nakonec.

Co mu vlastně brání v tom, aby zavolal Dimkovým rodičům, když ne jemu? Zjistil by od nich, že je syn už zdravý? Nebo by mu řekli, že se uzdravuje?

Copak Dimkovi sliboval, že nebude volat jeho rodičům? Vlad si nemohl vzpomenout. Zdálo se, že o rodičích nepadlo v jejich dohodě ani slovo.

„Uzavřeli jsme dohodu, ve které zastupuješ sebe a já ty, kteří jsou k tobě připoutáni...“

Před několika lety, když Vlad utekl z tábora, ostatní stonali maximálně deset dní... Od jeho odjezdu uběhly už tři týdny.

Znamená to, že už jsou zdraví, osvobozeni od Vladova vlivu. Vzpomněli si na něj aspoň jedinkrát?

Najednou jej zavalila vlna smutku, a do očí se mu draly slzy. Mají se dobře, jsou svobodní a můžou zůstat spolu. Cítil se, jako by jej někdo ocejšoval, jako malomocného, jemuž nezbývá nic, než celý život utíkat před lidmi. Do nikoho se nezamiluje, s nikým se nespřátelí...

„A Vlade, pokud se vrátíš... tak... tak nejsi můj přítel. Rozumíš?“

Dimka myslí jen na sebe. Ale jak teď bez něj bude Vladovi celý zbytek života? Přemýšlel nad tím?

„Mladíku, vnímáte mě? Budete telefonovat?“

„Co...“ Vlad si prohlížel tvář osoby středního věku za tlustou přepážkou z plexiskla.
„Já... Ne, promiňte.“

Zbývající uchazeči, kterých zůstalo jen velmi málo, o mnoho méně než na začátku, byli při poslední zkoušce nahnáni do velké posluchárny, kde byla na černé tabuli, přesně takové, jakou znal Vlad ze školy, napsána témata kompozice.

Vlad pozoroval, jak si uchazeči domýšlejí svou budoucnost. Jak děvčata, která svoji krátkozrakost dříve před zkoušejícími skrývala, mhouří utrápeně oči. Jak chlapci blednou. Jak pokorně, neslyšně sedí, a stále dokola si čtou křídové nápisy na černé tabuli, a s hrůzou hledí na řádky na papírech, které mají na stole před sebou. Každý list byl opatřený fialovou pečeti, takže působily jako rozsudek.

„Všichni se dívají na tabuli, proč se rozhlížíš okolo?“ zeptala se tichým hlasem profesorka neznámo čeho, jejímž úkolem bylo dohlížet na uchazeče.

„Je to zajímavější.“ Odpověděl jí popravdě Vlad.

Profesorka zavrtěla hlavou a zamumlala si záhadnou frázi: „Herecká nátura...“

Uchazeči se zatím vzpamatovali. Někteří při přemýšlení okusovali plastový konec pera. Jiní již drápali na listy s pečeti. Jedna dívka se rozplakala, takže profesorka přesunula svoji pozornost od Vladovi povahy k dívce, kterou spěchala utěšit. Tehdy se Vlad podíval na tabuli.

Dvě z témat byly běžné tematické okruhy z literatury pro desátý a devátý ročník. Třetí bylo rovněž běžné. Umožňovalo však zapojit fantazii: „Kým se chceš stát? Jakým člověkem toužíš být?“

Vlad se ušklíbl. Na papír, který sloužil k sestavení osnovy, udělal tečku, nad kterou nadepsal název rodného města. Do druhého rohu papíru udělal větší tečku a napsal: „hlavní město“. Nakreslil přímkou a úhledným písmem, jako by byl na hodině krasopisu, napsal: „1000 km“.

Bude máma schopná odejít z práce? A Přestěhovat se? Znamená to prodat byt? To znamená přijít o všechno? Jen proto, aby se Vlad mohl věnovat pochybné profesi? Kvůli eventuální potencionální slávě?

V části poblíž rodného města zaznačil Vlad Stargorod s lékařskou fakultou a příbuznými tety Věry.

... Na chemii se úplně vykašlal. I na biologii, a na fyziku... Jak teď udělá přijímačky?! Není to jako recitovat básničky a tancovat za zvuku akordeonu jako medvěd na dětské oslavě... Co když jej nevezmou?!

Kdyby jej nepřijali, tak to není žádná tragédie. Armáda ještě rok počká...
Nejdůležitější je, aby přečkal tohle léto. Červenec už jakž-takž přežil...

Za pár dní budou dělat Dimka i Ždan s Marfou přijímačky. Vlad si povzdechl, přitáhl si papír, na který se měla kompozice psát, a hned se dal do psaní naostro. Slova k němu přicházela sama. Vlad se radostně usmíval. Profesorka, jež měla ve třídě dozor, na něj vrhla překvapený pohled. Mezi bledými obličejí patrně Vladův blažený výraz přímo bil do očí.

„Kým chci být?“ zeptal se Vlad.

„Kohoutem na velkém ptačím dvoře, kde by kolem mě bylo plno bílých, nadýchaných, trpělivých slepic. Tu a tam by přiletěl kohout ze sousedního dvoru. Přátelili bychom se i prali. Chtěl bych sedět nahoře na plotu. Všichni by mě milovali, nikomu bych nic nedlužil. Tak bych prožil celý život. Nikam bych nejel, nic bych se neučil, deptal bych slepice, nebál bych se kuchyňského nože. Tím bych chtěl být... a jakým chci být. Svobodným. Chci být svobodný, a chci, aby ti, které miluji, byli osvobozeni ode mne...“

Vlad se vzpamatoval. Přečetl si, co napsal, a chtěl to přeškrtnout, ale vzpomněl si, že v práci nejsou povoleny opravy. Mávl nad tím rukou. V čem je rozdíl... Tohle je kompozice, ve které se loučí s divadelním institutem, jenž jej chtěl vcucnout, ale dostane leda tak houby s octem. Kdyby raději přijali Agniji...

„Po pravdě, byl to jen žert,“ doplnil.

„Nechci být hercem. Na přijímací zkoušky do vašeho institutu, jsem šel jen tak, ze zvědavosti. Děkuji za pozornost.“

Dopsal tečku, vstal, a poté co zanechal kompozici u zkoušejícího na stole, zamířil k východu.

„Počkej!“ řekla profesorka nervózně. Stoupla si ke dveřím a zablokovala mu cestu.

„Počkej... Jsou ta témata složitá? Proč jsi to nedopsal? Něčemu nerozumíš? Nemusíš propadat panice. Můžu ti přinést nový list papíru, na který začneš znovu, ještě je čas...“

„Děkuji,“ odpověděl Vlad smutně.

„Téma jsem již zcela vyčerpal... už více nemám, co bych dodal.“

Když vycházel ven, zamyslel se. Proč o něj má takový zájem? Vždyť ji viděl poprvé v životě...

„Vzali tě,“ pronesla máma.

Ráno navštívili muzeum výtvarného umění. Následovala příjemná procházka po zelených svazích městského parku, a večer ve dvacet dva deset odjížděl vlak do Stargorodu. Vlad už měl jízdenky.

Před čtyřiceti minutami máma odešla, prý aby koupila chleba. Ukázalo se však, že byl již zveřejněn seznam přijatých uchazečů.

„Vzali tě,“ zopakovala s hrůzou máma. „Dobrá práce, Vlád’o.“

Napůl sbalený kufr zasunul pod chatrnou přistýlku, na které už téměř měsíc spával.

„Nespletla ses?“ zeptal se zoufale.

Máma začala máchat rukama jako větrný mlýn v bouři.

Jízdenky do Stargorodu byly v zadní kapse kalhot. Příjímací zkoušky na medicínu začínaly pozítí...

„Takový šílený konkurz,“ řekla tiše máma. „Ani chvíli jsem nevěřila... Nemáš radost?“

„Mám,“ odpověděl jí Vlad a posadil se na přistýlku.

To neměl dělat. Hliníkové trubky, které obyčejně snášely jeho váhu, se nyní dostaly pod něj a samy od sebe se složily. Nebýt kufru, Vlad by si potloukl zadnici.

Je možné, že by k sobě již připoutal přijímací komisi?

To není možné. Vždyť jej všeho všudy viděli asi čtyřikrát, zpozvdáli, pět nebo šest minut... Ne, to nemůže být pravda.

Že by měl talent?

„Talentovaní lidé do obvyklých mezí často nezapadají,“ pronesl profesor samolibě.

„Není pochyb, že máte talent, Paliji, avšak, abyste v naší profesi něco dokázal, musíte na sobě pracovat, pracovat a pracovat.“

Profesor byl vysoký, krásný a po všech stranách elegantní. Dokonce i jeho kapesník, kterým si leštil brýle, byl elegantní. Kanceláři se nesla elegantní vůně kolínské smíchaná s pachem tabáku.

Vlad byl polichocen.

Rozum mu napovídal, že by se měl omluvit, popadnout dokumenty a závratnou rychlostí zmizet. Jenomže lichotky byly stejně tak uvolňující jako teplá koupel. Vlad proploval a koupal se v ní, zcela pohlcen vlastní jedinečností. Ukázalo se, že má talent. Jeho drzé chování bylo milosrdně shledáno projevem pronikavé osobnosti.

To je osud, pomyslel si Vlad a sledoval, jak se profesorův šedý knír pohupuje, když mluví. Osud mu přivedl Agniji do kupé, osud jej zavedl do hlavního města, a nenásilně jej vecpal do budoucího povolání. Kdyby chtěl jít na divadelní institut, nevzali by jej. Do těchto dveří je třeba vstoupit, riskovat, nebát se neúspěchu, vůbec ničeho se nebát, věřit si.

Věřit si. To napadlo Vlada? Nebo jsou to profesorova slova?

Máma čekala ve vestibulu. Když Vlad spatřil její tvář, ztuhl:

„Co se stalo?“

„Necítím se dobře,“ řekla máma tiše. „To ty poklesy tlaku... Neboj se, Vlád'ó. Jen si musím odpočinout.“

Vlad jí nabídl rámě. Vyšli do rozpáleného, zaprášeného vyprahlého velkoměsta a máma, která lapala po dechu, se ještě víc opřela o jeho paži.

„Je dusno...“

„Takže se nic nestalo?“ úzkostlivě se zeptal.

Šmátrala v kabelce jako slepá, až z ní vytáhla diazepam, a jeden si vzala.

„Neboj se,“ řekl jí Vlad. „Od teď bude všechno dobré.“

„Ano, ano... Hele, lavička, pojďme si sednout.“

Seděli ve stínu keře zahaleného v oblaku výfukových plynů. Máma mlčela. Od východu se blížila černá mračna, sotva, že se nezamotala do vysokých drátů.

„U dvaceti sedmi lidí byla v průběhu sedmého, osmého a devátého července diagnostikována otrava neznámou látkou. Lékařskou pomoc vyhledalo celkem šedesát tři lidí. Čtyřicet devět z nich byli maturanti sto třicáté třetí školy.“

Dvacet šest lidí bylo dvacátého šestého srpna propuštěno do domácí léčby. Obětí se stal sedmnáctiletý Dimitrij Šilo, který zemřel v nemocnici následkem selhání ledvin.

Ve věci hromadné otravy neznámou látkou bylo zahájeno trestní stíhání.“

Noviny letěly jako pták s roztaženými, pomačkanými, šedými křídly. Bezhlavý pták, jehož stín ve tvaru černého čtyřúhelníku se plazil po asfaltu.

Byly unášeny větrem a prachem. Vladovi se však zdálo, že mají vlastní zlou vůli.

„Nejnovější zprávy“ se k němu slétly jako vrány. Zdálo se jen, že nemají do čeho by klovly.

2.2 PŘEKLADOVÝ KOMENTÁŘ

V této části práce se budeme zabývat jednotlivými překladatelskými řešeními. Vzhledem k povaze a rozsahu naší práce však nebudeme provádět analýzu všech překladových transformací, ale zaměříme se pouze na nejzajímavější a mnohdy také nejobtížnější pasáže, se kterými jsme se při překladu potýkali. Na příkladech z textu si ukážeme jednotlivá řešení konkrétních případů. Provedeme argumentaci a odůvodníme konečný překlad, který však mnohdy není jediným možným řešením.

2.2.1 PŘEKLAD VLASTNÍCH JMEN

Vlastní jména slouží k označení nejen konkrétní osoby, či zvířete, ale i zeměpisného názvu. Vlastní jména se v textech vyskytují poměrně běžně, překladatel nicméně musí brát při práci v potaz hned několik kritérií. Zlata Kufnerová uvádí, že je třeba vzít v úvahu grafické systémy jazyků – výchozího i cílového, četnost užívání daného jména a jeho „domestikaci“, a také dobové zvyklosti.³⁶ V naší práci jsme se setkali s překlady antroponym, tedy osobních jmen, a toponym neboli zeměpisných jmen.

Kufnerová udává, že je při překladu vlastních jmen z ruštiny do češtiny zapotřebí vyřešit otázku převodu cyrilice do latinky.³⁷ Tohoto převodu docílíme pomocí transliterace nebo transkripce.

Transkripce je taková překladová transformace, při níž dochází, podle Zdeňky Vychodilové, k převodu lexikální jednotky originálu do výsledného jazyka pomocí písmen jazyka překladu, která zachovávají zvukovou podobu výchozího jazyka.³⁸

V námi překládaném textu jsme se setkali s překlady vlastních jmen a příjmení, například:

Марфа Чисторой, Иза, Агния, Ждан, Влад Палий – Marfa Čistorá, Iza, Agnija, Ždan, Vlad Palij.

Výhodou takového překladu vlastních jmen je, že zůstává zachována celková atmosféra textu, a na první pohled je zřejmé, že se nejedná o česká jména, tedy ani

³⁶ KUFNEROVÁ, Zlata. Překládání a čeština. Jinočany: H & H, 2003. ISBN 80-857-8714-8, str. 172.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeniye v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9, str. 36.

postavy knihy nejsou Češi. Další variantou překladu vlastních jmen je dohledání ekvivalentu daného jména v cílovém jazyce. Text je pak čtenáři bližší, ztrácí však svoji cizokrajnou atmosféru. Například:

московал по Антону – tesknil po Antonínovi, tesknil po Tondovi

Uvedená varianta je českému čtenáři přístupnější než námi zvolený překlad. My jsme se však rozhodli pro zachování ruského rázu textu a jméno jsme přeložili následujícím způsobem:

московал по Антону – tesknil po Antonovi

Při překladu ukázky jsme také narazili na hypokoristika, tedy zdomácnělé, familiární podoby osobních jmen. Kufnerová ve své publikaci zmiňuje, že v případě tvorby zdrobnělin mohou působit různé tendence, k nejpoužívanějším postupům však patří krácení začátku nebo naopak konce slova.³⁹ Příklad:

Дмитрий – Димка

Dmitrij – Dima, Dimka

V tomto případě jsme zvolili tuto variantu hypokoristika, vhodná by však byla jakákoliv z uvedených možností. Obdobná situace nastává i při překladu familiární podoby jména hlavního hrdiny.

Vlad – Lád'a, Ládík, Ládíček, Vlád'a

Влад – Владка

Kufnerová také zmiňuje způsob pojmenování postavy podle jejího charakteristického rysu, který údajně patří v ruské literatuře k široce používaným.⁴⁰ Původ jména Vlad bývá vykládán jako „vladař“, „ten, který vládne“, „ten, který má moc“. Hlavnímu hrdinovi bylo tedy již z lingvistického hlediska předurčeno, aby oplýval mocí.

Dále jsme při překládání aplikovali transkripci zeměpisných názvů:

Старгород – Stargorod.

³⁹ KUFNEROVÁ, Zlata. Překládání a čeština. Jinočany: H & H, 2003. ISBN 80-857-8714-8, str. 174.

⁴⁰ Tamtéž, str. 175.

2.2.2 HOVOROVÉ VÝRAZY

„Hovorové jazykové prostředky jsou součástí spisovného jazyka a vyčleňují se v rámci snahy přesněji specifikovat bohaté stylové rozrůznění spisovné češtiny a částečně zohlednit protiklad psanosti a mluvenosti.“⁴¹ Většinou bývají tyto výrazy užívány v běžné konverzaci, v psané formě se však rovněž objevují. V krásné literatuře se s nimi setkáváme v dialozích knižních postav. Hovorové výrazy obohacují text, který je čtenáři tímto způsobem více přiblížen.

Всю жизнь продрыхнешь – když jsme hledali překlad uvedeného slovesa ve slovníku, zjistili jsme, že se jedná o hovorovou obdobu slovesa spát (проспать). V českém jazyce se nám nicméně nepodařilo najít vhodné synonymum, které by plně vystihlo daný význam, proto jsme překlad vyřešili následujícím způsobem: *Всю жизнь продрыхнешь* – **celej** život prospíš; zde jsme hovorový styl přenesli do jazyka překladu pomocí užití koncovky –ej k přídavnému jménu mužského rodu (*celej*).

Podobně jsme také postupovali při překladu spojení – *эту трепливую тетку* – **tu užvaněnou ženskou**. Při překladu tohoto spojení jsme také uvažovali nad variantou – *ту užvaněnou tetku*; to nám však v konečném důsledku a s přihlédnutím ke kontextu připadalo až příliš expresivní, familiární, a proto jsme se přiklonili k výše zmíněné variantě.

S překladem obecných jmen, která popisují osoby, jsme se v ukázce setkali vícekrát: *комиссия вовсе не страшная – обыкновенные усталые дядьки и тетки* – **komise vůbec není zlá, a že v ní sedí obyčejní unavení lidi**. Ve spojení se členy komise se nám nicméně zdálo poněkud nevhodné zvolit expresivní variantu překladu, proto jsme podstatná jména přeložili neutrálně. Teoreticky bychom mohly popsat členy přijímací komise prostřednictvím akademických titulů. Jelikož však v textu chybí informace, která by členy komise blíže specifikovala, zdálo se nám vhodnější využít obecného označení osob.

2.2.3 PŘEKLAD REÁLIÍ

O reáliích hovoříme ve spojitosti s něčím pro danou kulturu typickým. Při překladu reálií mohou nastat obtíže s hledáním vhodného ekvivalentu. Některé výrazy

⁴¹ *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 6. 6. 2021. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

jsou již celosvětově rozšířené, a tedy není nutné jejich bližší specifikace. Pokud však slovo v cílovém jazyce neexistuje, překladatel se uchyluje k popsání dané věci nebo její funkce.

V naší ukázce jsme se setkali s překladem reálií, které se vztahují ke školnímu prostředí a hodnocení žáků. Tak jako na celém světě neexistuje jeden jazyk, který by ovládaly všechny národy, také klasifikace studentů se liší. V některých státech využívají desetibodovou stupnici, v jiných používají klasifikační stupnici ECTS. Hodnocení se také může lišit podle typů škol. V námi překládaném textu jde o pětistupňovou klasifikační škálu, která se však od českého systému liší. Znamka pět – пять (пятерка) je nejlepší možné ohodnocení. Zde platí, že čím je číslo na stupnici 1–5 nižší, tím horší je hodnocení. Konkrétní řešení překladu si ukážeme na příkladu z textu:

*В экзаменационном листке красовалась кособокая **пятерка**. – na listině s výsledky vynikala křivá **jednička**.*

Při překládání ukázky se nám varianta, při které bychom se uchýlili k transkripci či kalkování, nezdála příliš vhodná. Pro českého čtenáře by zřejmě nebylo příliš pochopitelné, proč je hlavní hrdina nadšený z *pětky*. V tomto konkrétním případě by mohl být adekvátní i překlad – *na listině s výsledky vynikalo kostrbaté A*. Při překladu ostatních známek nám však stupnice ECTS připadala zavádějící. Proto jsme se přiklonili k zaměnění číselného hodnocení známkou, jejíž hodnota v České republice odpovídá hodnocení.

2.2.4 PŘEKLAD PŘECHODNÍKŮ

Užívání přechodníků je v ruském jazyce zcela běžné. Současná čeština nicméně pracuje s přechodníky výjimečně, a ani v současné literatuře se s přechodníky téměř nesetkáváme. Josef Václav Bečka zmiňuje, že užívání přechodníků má své zastánce, kteří považují přechodník za prostředek stylistického obohacení textu, a také odpůrce, podle kterých jsou přechodníky zastaralé a v jazyce se v současnosti vyskytují pouze uměle.⁴² Při překladu textu z ruštiny do češtiny je možné využít čtyři způsoby. Jedná se o překlad pomocí věty hlavní, překlad vedlejší větou, překlad pomocí předložkové vazby a překlad přechodníkem. K překladu přechodníkem jsme se však neuchýlili. V českém textu totiž podle nás působí přechodník nevhodně až zastarale. Následuje příklad z textu:

⁴² BEČKA, J. V. *O přechodníku v současné beletrii. Naše řeč*, roč. 25, č. 5-6 [online]. [cit. 6. 6. 2021]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=3598>

*Дождаясь своей очереди, слушая выкрики и завывания, доносящиеся из-за высокой крашеной двери, Влад решил про себя, что если ему сразу же поставят двойку – он скорее обрадуется, нежели огорчится. – **Кdyž čekal, až na něj přijde řada, slyšel výkřiky a sténání, které vycházelo zpoza vysokých natřených dveří, a rozhodl se, že pokud mu ihned dají čtyřku, bude spíš rád, než aby byl naštváný.***

2.2.5 KALKOVÁNÍ

Komissarov definuje kalkování jako způsob převodu lexikální jednotky originálu nahrazením jejích částí lexikálním protějškem v cílovém jazyce.⁴³ Zjednodušeně bychom řekly, že se jedná o překlad doslovný. Komissarov ve své publikaci také zmiňuje, že se při překladu často využívá kalkování souběžně s transkripcí. Příklady z textu následují:

полвека – půl století

звездолет – hvězdolet; v tomto případě jsme rovněž zvažovali opisný překlad (vesmírná loď), nakonec jsme však zvolili formu kalku, jelikož nám dané slovo připadalo pro literární žánry sci-fi a fantasy specifické.

2.2.6 ZMĚNA GRAMATICKÉHO STATUSU VĚTNÉ KONSTRUKCE

Nejčastějším způsobem přestavby větné struktury je změna gramatického statusu větné konstrukce. Jedním z projevů této gramatické transformace může být, jak uvádí Vychodilová, záměna trpné konstrukce činnou.⁴⁴ Například:

«Королевская кровь – не такая, чтобы ей поливать огороды», – внятно произнесла девочка. – „Královská krev není určena k tomu, aby kropila zahrady,“ řekla dívka zřetelně.

2.2.7 MODULACE VÝZNAMU

Modulace významu je proces, při němž, jak Vychodilová uvádí, dochází

⁴³ КОМИССАРОВ, В. Н.: *Теория перевода (лингвистические аспекты)*. М., 1990. ISBN 5-06-001057-0, str. 173-174.

⁴⁴ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeníje v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9, str. 41.

k záměně slov nebo slovních spojení jednoho jazyka jednotkami jazyka překladu, přičemž je zachována logická struktura vět.⁴⁵ Příklady slovních spojení z textu:

меня заберут в армию – budu muset na vojnu

Při překladu fráze jsme zachovali logický význam, ale jednotlivá slova bylo třeba pozměnit. Místo doslovného překladu – odvedou mě na vojnu, eventuálně *odvedou mě do armády*, jsme zvolili spojení – budu muset na vojnu, které vyjadřuje nezbytnost nastoupit vojenskou službu.

перед девчоночьей дракой - než si vjedou do vlasů

V tomto případě jsme se přiklonili k expresivnějšímu přenesení významu slovního spojení *holčičí rvačka*. Další variantou překladu by mohlo být – *než se do sebe pustí; než se poperou*.

когда Влад совсем уж отчаялся услышать ее ответ – když už Vlad pomalu ztrácel naději, že mu odpoví

Pasáž popisuje moment, kdy hlavní hrdina čeká, až mu matka odpoví na otázku. Při překladu jsme se odpoutali od původního znění, a slovní spojení – *uslyší její odpověď*, jsme nahradili.

2.2.8 ANTONYMICKÝ PŘEKLAD

Barchudarov popisuje antonymický překlad jako lexikálně-gramatickou transformaci, při které dochází k přeměně záporné formy na kladnou, nebo obráceně z kladné formy na zápornou.⁴⁶ Například:

Плохо себя чувствую - necítím se dobře

Postava z úryvku poukazuje na skutečnost, že je jí zle. Zároveň se však snaží, aby si o ni syn nedělal zbytečné starosti. Z tohoto důvodu nám připadalo vhodnější nahradit

⁴⁵ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeniye v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9, str. 43.

⁴⁶ БАРХУДАРОВ, Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). «Международные отношения», 1975, str. 216.

výrok *cítím se špatně*, případně *je mi špatně*, o něco jemnějším výrokem *necítím se dobře*.

Но кто сказал, что у тети-Вериных родственников будет уютнее – Nikdo však netvrdil, že to u příbuzných tety Věry bude pohodlnější

Užitím antonymického překladu zvýrazňujeme kontrast mezi přesvědčením, že to na jiném místě může být lepší, a protichůdnou myšlenkou, podle které by ke zlepšení situace nedošlo. Další variantou překladu je: *Ale kdo říkal, že to u příbuzných tety Věry bude pohodlnější*. Zde vzniká otázka, která vyjadřuje výše zmiňovanou krizi.

2.2.9 DOPLNĚNÍ INFORMACE

Doplnění informace je způsob lexiko-sémantické transformace, při které překladatel obohacuje text o další rozšiřující informace. Příklady z textu následují:

полная как луна – zavalitá jako měsíc v úplňku

Slovní spojení je možné přeložit také jako *zavalitá jako měsíc*. Jelikož se originál o úplňku nezmiňuje, bylo by podle nás toto řešení rovněž na místě. V tomto případě jsme se rozhodli spíše přiklonit k rozšíření sdělení a doplnit do výroku úplněk, což je jediná fáze měsíce, která svým tvarem odpovídá a logicky doplňuje přídavné jméno *zavalitá*. Další možnou variantou překladu by pak mohlo být *zavalitá jako úplněk*.

такие узкие для многих – pro mnohé tak úzké, že se jimi nemohou prodrat

Originál hovoří o úzkých fiktivních dveřích, kterými je třeba projít, aby bylo možné zdolat přijímací zkoušky na divadelní institut. Při překladu jsme zvolili variantu, kdy výrok doplňujeme právě o informaci, že není možné, aby se jimi prodrali všichni uchazeči.

ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce je překlad uměleckého textu doplněný o překladový komentář. Jak již bylo řečeno v úvodu práce, pro překlad jsme zvolili fantasy román ukrajinských spisovatelů Mariny a Sergeje Djačenkových, *Долина совести* (*Údolí svědomí*), který byl poprvé vydán v roce 2001. Přestože se jedná o autory celosvětového formátu, na české scéně prozatím nejsou příliš populární.

Práce je členěna na dvě části – teoretickou a praktickou. K práci je přiložen úryvek textu v jazyce originálu. Teoretická část obsahuje kapitolu, která je věnována definici uměleckého stylu a současně nastiňuje některé problémy při překladu tohoto typu textů. Při vymezování stylu jsme přihlíželi ke kontextu námi vybraného díla. V průběhu psaní práce jsme vycházely z českých a ruských zdrojů. Z použité literatury je třeba vyzdvihnout díla Marie Čechové, Zdeňky Vychodilové, Evy Minářové a Jiřího Levého. Poznatky, získané při studiu odborné literatury, jsme aplikovali během procesu překládání. Samostatná kapitola se pak zabývá definicí žánru fantasy. Závěrem této části jsme stručně představili autory románu a také samotný román. V této části jsme se věnovali hlavním tématům díla a charakteristice hlavního hrdiny a také jeho antagonistky a kontrastu, který oba hrdinové představují.

Praktická část práce obsahuje překlad jedné kapitoly výše zmíněného románu. V této části práce jsme se rovněž věnovali pasážím, s jejichž překladem jsme měli obtíže. Jednalo se například o překlady vlastních jmen a jejich zdobnělin, také jsme se potýkali s překladem hovorových výrazů a stylizací vět tak, aby zůstal zachován hovorový styl, který byl užít v původním textu.

Hlavním cílem práce bylo vytvoření adekvátního překladu. Přestože je dílo napsáno srozumitelnou formou, jednalo se o nejobtížnější část celé práce, a to především proto, že se v textu vyskytovalo velké množství citově zabarvených slov a hovorových výrazů, které celý text stylisticky obohacují. V průběhu procesu překládání bylo využito výkladových slovníků, online překladačů a jiných internetových zdrojů, jelikož nebylo vždy možné ve slovnících najít český výraz, který by odpovídal výrazu v jazyce originálu. V průběhu hledání vhodných ekvivalentů bylo také třeba zachovat estetickou funkci díla.

Během psaní této práce jsme si osvojili některé stylistické termíny, a načerpali vědomosti z oblasti teorie překladu. Práci vnímáme jako cennou zkušenost, při níž jsme dostali možnost vyzkoušet si překlad uměleckého textu. Tato zkušenost nás také opět utvrdila v tom, že za kvalitními překlady stojí obrovské množství překladatelského úsilí a velké množství jeho času.

РЕЗЮМЕ

Предметом данной бакалаврской работы является комментированный перевод художественного текста. Мы переводили выбранную часть фантастического романа *Долина совести* украинских писателей, супружеской пары Марины и Сергея Дяченко и провели ее транслатологический комментарий. Перевод включает в себя пятую главу первой части произведения. Мы выбрали эту главу, так как она характерная для данного произведения – она описывает странную власть над людьми, которой обладает главный герой. Кроме того, глава показывает внутреннюю дилемму персонажа, и он испытывает внутренний конфликт между тем, что бы он хотел, и что он считает правим. В окончании главы раскрывается последствие особой власти героя романа, которая может приводить к смерти человека.

Основной целью работы было создание адекватного перевода художественного текста с русского на чешский язык, и прокомментировать сложные части перевода.

Представляемая нами работа разделена на две основные части – теоретическую и практическую. Частью работы является также приложение, в котором находится исходный текст для перевода. Комплектный текст роман можно найти на сайте <https://fantasy-worlds.org/lib/id13160/read/>.

Теоретическая часть разделена на три главы. В первой главе мы описываем специфические свойства художественного текста – основной чертой является то, что художественная литература сосредоточена не только на функцию передачи информации, но также на функцию возбуждения эмоцией читателей и воздействия на его воображение. Кроме того, мы перечислили жанры художественного стиля. Далее мы уделяем внимание структуре текста. В данную главу мы также ввели подраздел, занимающийся распространенными ошибками при переводе текста художественной литературы.

В начале работы мы определили художественный стиль, чтобы при переводе сохранить все самое необходимое в тексте. Помимо художественного стиля, существует еще обиходно-разговорный, официально-деловой, научный и газетно-публицистический стиль. Стили отличаются друг от друга. Для художественного стиля характерна эстетическая функция текста. Художественный стиль можно разделить на подстили (эпический, лирический, драматический),

имеющие свою специфику. Несмотря на то, что дать единообразную характеристику жанрам является нелегким, можно сказать, что все художественные тексты субъективные и эмоциональные. Они вызывают эмоциональную атмосферу и приводят читателя к опыту. Композиция текста всегда продумана. В ходе творчества могут использоваться различные стилистические приемы. Текст разделен на главы, которые далее делятся на абзацы. Появляются простые предложения, сложноподчинённые и сложносочиненные предложения разной длины. Предложения могут быть повествовательными, вопросительными, повелительными. В художественной литературе используются разнообразные слова. Следующая часть работы посвящена некоторым главным ошибкам, которых может допустить переводчик в течении своей работы. Леви различает ошибки трех типов. Во-первых, это может быть использование общего термина вместо более точного, конкретного термина. Вторая ошибка при переводе художественного текста может заключаться в использовании нейтральных слов вместо эмоционально окрашенных слов. И последняя ошибка – это использование переводчиком небольшого количества синонимов. Иногда, стремление к приспособлению произведения к способностям читателя, переводчик лишит текст его художественного характера, пытаясь объяснить факты, которые автор текста намеренно скрывает.

Вторая глава теоретической части работы посвящена характеристике литературного жанра фэнтези, так как переводимый текст входит в состав данного жанра, и, кроме того, роман получил многие премии за фэнтези, например, премию *Сигма-Ф*, *Бронзовая улитка* и *Интерпресскон-2002*. В чешской среде данный жанр из-за большого выпуска книг этого типа скорее входит в категорию популярной литературы. Но многие произведения распространяются в области художественной литературы. Иногда фэнтези переплетается с другими литературными жанрами, например, с научной фантастикой, или с магическим реализмом.

В третьей главе работы мы коротко описываем личную жизнь авторов романа. Далее мы проводим небольшую характеристику романа. Мы сосредоточились на некоторые темы, выраженные в романе, и также мы характеризовали главного героя романа и его антагонистку. Главный герой романа – это писатель детской литературы Влад Палий, который в детстве обнаруживает, что он обладает странной властью над людьми – очаровывать их так, чтобы они

хотели остаться с ним навсегда. Он не способен контролировать его власть. После нескольких странных событий герой понимает, что люди, с которыми он прерывает физический контакт, страдают не только душевно, но и различными проявлениями болезни, а в некоторых случаях могут даже умереть. Анжела — антагонист героя, его честных намерений и совести, которая не позволит ему получить то, чего он жаждал всю свою жизнь. Он больше всего хочет семью и друзей. Влияние Влада оказывает определенное положительное влияние на Анжелино поведение, но ее характер уже безвозвратно отмечен. Весь роман пронизан мотивом понимания свободы. Еще одна тема, обозначенная в книге — это тема достижения собственного интереса. Эти два предыдущих пункта связаны главной темой романа, по которой книга называется — совесть.

Вторая – практическая часть посвящена переводу части романа *Долина совести*, и также переводческому комментарию. Во второй главе данной части мы рассматриваем несколько вариантов перевода. Мы уделяем внимание, например, переводу собственных имен – антропонимов и топонимов. Затем мы занимаемся переводом гипокористик, которые выражают ласкательность при названии человека. Далее мы рассматриваем варианты перевода реалий школьной среды. Мы также рассматриваем некоторые формальные преобразования (т.е. калькирование, общую перестройку структуры предложений), и лексико-семантические преобразования (модуляцию значений, антонимический перевод и расширение информационной основы).

Имена собственные используются для обозначения не только человека или животного, но и географических названий. Имена собственные находятся в текстах обычно. При переводе имен собственных с русского на чешский язык используется транскрипция или транслитерация. Мы также следовали этому правилу. Благодаря приведенному методу мы сохранили экзотическую обстановку романа. Кроме того, мы занимались переводом гипокористик, в этом процессе мы выбрали метод поиска подходящего эквивалента.

Разговорные фразы чаще всего используются в разговорах, но можно с ними встречаться и в письменной форме. В художественном стиле они заключаются в диалогах. Разговорные фразы обогащают текст. В нашем переводе мы перенесли разговорный стиль, например, добавив суффикс *-ej* в имени прилагательном мужского рода. Мы также боролись с переводом общеупотребительных имен с пренебрежительной эмоциональной окраской, например слова *тетки и дядьки*.

В процессе перевода мы также столкнулись с переводом реалий, относящихся к школьной среде. В частности, мы переводили оценки студентов. Подобно тому, как не существует язык, на котором бы говорили все нации в мире, система оценок студентов является также разнообразной. В некоторых странах для оценок студентов используется десятибалльная шкала, в других – система ECTS. В России, как и в Чехии, используется пятибалльная шкала, но она немного отличается от чешской системы. Как правило, чем цифра по шкале с 1 до 5 ниже, тем она хуже. Из-за понятности текста для чешского читателя мы решили не транскрибировать и не транслитерировать отметки студентов, а искали другой вариант перевода. Сначала мы склонялись к использованию системы ECTS, но в итоге мы использовали чешскую балльную шкалу, и реалии заменили реалиями языка перевода.

В работе мы также рассматривали проблематику перевода деепричастий. Й. В. Бечка указывает на то, что многие лингвисты считают деепричастия в чешском тексте нежелательными, архаическими формами глаголов. Деепричастия можно переводить при помощи главного предложения, придаточного предложения или предложно-именной конструкции. В нашей работе мы никогда не употребили способ перевода деепричастия деепричастием, так как нам кажется, что он в чешском тексте странно звучит.

Иногда нам надо было немного изменить словосочетание, но таким образом, чтобы мы сохранили логическую структуру данной фразы. В других случаях мы расширяли текст дополнительной информационной основой или мы использовали антономический перевод, чтобы превратить отрицательную форму в утвердительную, или, наоборот утвердительную форму в отрицательную. Все эти трансформации являются лексико-семантическими.

Во время написания бакалаврской работы мы опирались как на чешские, так и на русские источники. Из чешских источников необходимо выделить произведения Марии Чеховой, Зденьки Выходиловой, Евы Минаржовой и Иржи Левого.

В заключении можно сказать, что поставленные в работе цели были выполнены. Мы перевели выбранную нами часть романа *Долина совести*, и дали транслатологический комментарий, в котором были описаны переводческие трансформации, которые мы применили в процессе перевода.

BIBLIOGRAFIE

Ruská literatura

БАРХУДАРОВ, Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). «Международные отношения», 1975, str. 216. Dostupné také z:
https://scfl.kpi.ua/sites/default/files/barhudarov_1.s._yazyk_y_perevod_voprosy_obshe_y_y_chastnoy_teoryy_perevoda_19.doc

ФЕДОРОВ, А.В. Основы общей теории перевода: (лингвистические проблемы). Москва: Филология Три, 2002. ISBN 5-8465-0019-6, str. 339.

КОМИССАРОВ, В. Н.: *Теория перевода (лингвистические аспекты)*. М., 1990. ISBN 5-06-001057-0.

Česká literatura

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8.

ČERNÝ, Jiří. *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-093-8.

DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7871-0. Dostupné také z:
<https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a96c3780-4ecb-11e9-8854-005056827e51>

HRDLIČKA, Milan. *Literární překlad a komunikace*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-13-5.

HUBÁČEK, Josef. *Učebnice stylistiky: vysokošk. učebnice pro posl. pedagog. fakult, stud. učitelství v 1.-4. roč. zákl. školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

Dostupné také z:

<https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:4337d3e0-316c-11e6-ae84-005056827e51>

CHLOUPEK, Jan et al. *Stylistické minimum: základní pojmosloví a pracovní sešit pro seminář ze stylistiky*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1987. ISBN 80-210-0142-9.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 2003. ISBN 80-857-8714-8.

LEVÝ, Jiří a Karel HAUSENBLAS. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1436-9.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:cff360d0-7e2d-11e5-a715-005056827e52>

POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ. *Literatura: přehled středoškolského učiva*. Třebíč: Vyuka.cz, 2015. ISBN 978-80-86873-14-5.

VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedenje v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3417-9.

ŽVÁČEK, Dušan. *Kapitoly z teorie překladu I: (odborný překlad)*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-489-X. Dostupné také z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a32af1b0-c14d-11e3-aec3-005056827e52>

Internetové zdroje, slovníky a příručky

Ruské internetové zdroje, slovníky a příručky

БИОГРАФИЯ. *Марина и Сергей Дяченко 2000-2011 гг.* [online]. 2011, 01.09.11 [cit.

2021-05-02]. Dostupné z: <http://www.rusf.ru/marser/avtor/biogr.htm>

ВИКИСЛОВАРЬ. *Ru.wiktionary.org* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0

ГРАМОТА.РУ. *Gramota.ru* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://gramota.ru/>

České internetové zdroje a slovníky

BEČKA, J. V. O přechodníku v současné beletrii. *Naše řeč*, roč. 25, č. 5-6 [online]. [cit. 2021-06-06].

Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=3598>

INTERNETOVÁ JAZYKOVÁ PŘÍRUČKA, ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ. *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>

PŘEKLADAČ GOOGLE. *Translate.google.cz* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://translate.google.cz/?hl=cs>

SEZNAM SLOVNÍK. *Slovník.seznam.cz* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://slovník.seznam.cz/>

WIKISLOVNÍK. *Cs.wiktionary.org* [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://cs.wiktionary.org/wiki/Wikislovn%C3%ADk:Hlavn%C3%AD_strana

Jiné

KAPITÁNOVÁ, J.: *Přednášky z předmětu Stylistika. KSR/7STYL*. Olomouc.

PÁLUŠOVÁ, M.: *Přednášky z předmětu Teorie a metodika překladu. KSR/7TMP*. Olomouc.

ПŘÍЛОHA Č.1 – ORIGINÁLNÍ TEXT

Глава пятая

Выпускной

Рассвет лежал над речкой, серенький, неказистый, облачный, совершенно не соответствующий своему великому назначению – отделять детство от юности.

– Утро новой жизни, – ворчливо сказала Марфа Чисторой.

– Уж какое есть, – хмыкнул Влад.

Выпускной бал заканчивался. Они стояли над рекой, на смотровой площадке, и утренний ветер перекачивал у них под ногами обертки от конфет и бумажные стаканчики.

Девчонки кутались в кофты поверх выпускных платьев.

Ребята выглядели, как потасканные конферансье после ночного загула – в мятых костюмах, потных крахмальных рубашках, со съехавшими набок «бабочками».

– Спать охота, – сказала Марфа.

– Всю жизнь продрыхнешь, – весело заметил Димка.

Он был очень весел сегодня. Прямо-таки фонтан энергии, неиссякающий гейзер остроумия, еще немного, и он утвердится в роли души компании – то есть захватит место, два последних года успешно занимаемое Владом...

– Ты вроде бы даже рад, – сказал Влад, когда они нестройной толпой возвращались к автобусу.

Димка оглянулся через плечо:

– Нет, я не рад. Но когда человек принимает решение... Ему гораздо легче.

Влад устыдился.

В автобус садиться не спешили. Надували воздушные шарики, истерически смеялись всякий раз, когда они лопались; расписывались друг у друга на манжетах. Девчонки перекладывали из руки в руку увядшие за ночь цветы. Кое-кто дремал на задних сидениях; водитель начинал раздражаться.

– Пойдем пешком, – предложил Влад.

Они потихоньку выбрались из толпы и, сбивая росу с сизой парковой травы, потрусили прочь.

Было уже совсем светло. Просыпались птицы.

– Я не радуюсь, – повторил Димка.

Он был очень импозантен в бордовом замшевом пиджаке с тоненьким, как удавка, темным галстуком на шее. Влад подумал, что Димка выглядит старше своих лет. И что он, Влад, рядом с Димкой – мальчишка.

– Всеу свое время, – продолжал Димка. – Нам есть что вспомнить... и мы будем вспоминать. С удовольствием. Потом.

– А может быть, обойдется? – безнадежно спросил Влад.

Димка покачал головой:

– Нет... рано или поздно... это должно было случиться. Только не рассказывай мне, что больной зуб надо вырывать потихоньку, постепенно, медленно...

– Я для тебя – больной зуб?!

Димка остановился. Влад по инерции пробежал еще два шага – и остановился тоже.

– Ты для меня друг, – тихо сказал Димка. – И всегда им останешься.

Сомневаешься?

Влад мотнул головой, и они пошли дальше.

Город был пуст и влажен. Даже дворники еще не проснулись – только выпускники, ошалевшие от свалившейся на них свободы, шатались парами-тройками, возвращались домой после бурно проведенной ночи.

Влад и Димка шагали молча, потому что все, что можно было сказать, было многократно переговорено вчера, позавчера, неделю назад.

«Поклянись мне, что ты не скажешь ни мне, ни моим родителям, никому из класса не скажешь, куда ты уехал».

Их обогнал автобус. Одноклассники азартно махали руками, плющили носы о стекло, однако водитель не остановился.

«Поклянись, что никто в городе не будет знать, куда ты уехал. – А мама? Вдруг она кому-то скажет? – Сделай так, чтобы не сказала. Придумай, как».

Они шли знакомыми улицами. Кое-где уже посвистывали метлы. Над мусорными баками маячили серые тени утренних котов.

«Но мы ведь потом увидимся? Когда-нибудь? – Конечно. Когда-нибудь».

В подворотне напротив распивали что-то из лимонадных бутылок. Шесть утра...

«Ребят, наверное, тоже шарахнет. Как тогда в лагере... Поэтому уезжай в июле, чтобы мы успели оклематься до августа, до вступительных. – Я тебе позвоню... – Не звони. Напиши открытку. И, Влад, если ты вернешься... если ты... тогда ты мне – не друг. Понимаешь?»

Они распрощались, как обычно, на автобусной остановке. В этой ритуальности было что-то нарочитое; Влад шел домой, и ему казалось, что он улетает в космос. Надолго, навсегда. Много раз исхоженная улица показалась ему трапом звездолета; горечь потери боролась с предчувствием неизвестно чего, но хорошего и обязательно нового.

Теперь все будет по-другому. Он не повторит прежних ошибок, все сделает набело, он будет принимать решения и исполнять их, как подобает мужчине. Димка еще услышит о Владе Палие...

На асфальте под мусорным баком валялась пластмассовая детская машинка с одним колесом. Длинная капроновая веревка подрагивала на ветру; не задумываясь, Влад наклонился, ухватил веревочку за твердый узелок на конце и потащил машинку за собой.

Машинка катилась, вернее, ползла на брюхе. Нарисованный на кабине водитель улыбался как ни в чем не бывало.

...Все они еще услышат. К тому времени они давно будут свободны – от необходимости видеть Влада, говорить с ним... Они увидят его по телевизору, но не ощутят ничего, кроме гордости за него – и, конечно, зависти. Тогда, может быть, он вернется. Они с Димкой встретятся... Димка никогда не завидовал ему... и покажется, будто они расстались вчера. Им будет о чем поговорить...

Влад споткнулся. А что, если выступать по телевизору ежедневно? Как ведущий новостей, например? Постоянные телезрители

привыкнут

к нему? Вот интересно, возможно ли такое?

Он машинально поправил съехавшую на бок бабочку. Выпрямил спину. Гордо поднял подбородок; толстый дворник удивленно вытаращился на юного аристократа в костюме-тройке, с мечтательной улыбкой тянувшего за собой детскую машинку об одном колесе.

Он добьется... он может добиться в жизни чего угодно. Мама хочет, чтобы он был врачом... Ему самому иногда этого хочется... Но главного решения он еще не принял. Он выберет сам – не позволит ни обстоятельствам, ни минутной слабости, ни даже маме выбирать за себя. Надо только выстроить свою жизнь так, чтобы умение Влада привязывать к себе людей играло ему на пользу, а не во вред. А если он сумеет это сделать – ого-го! Весь мир будет волочиться за ним, как эта вот машинка на веревочке. Только не надо спешить, надо выбрать, чего же,

собственно, больше хочется – быть знаменитым телеведущим? Киноактером? Или даже президентом?

«Понимаешь, Димка, мне позарез надо куда-то поступить, не в этом году, так в следующем. Иначе меня заберут в армию... Представляешь, что будет, если я окажусь в армии?!» – «Да уж...» – «И ведь мама... Я должен найти такое место, чтобы от нее неподалеку...» – «Не говори мне ничего!» – «Я и не говорю... Просто мне все равно придется вернуться домой, может быть, ненадолго...» – «Только не раньше осени. Когда все закончится. Когда многих наших в городе уже не будет... А меня не будет точно, Владка».

Влад остановился перед дверью своего дома. Поднял глаза к занавешенным окнам – так когда-то смотрела Иза...

«Обещай, Влад, что ты смотаешься на все лето, и ни одна живая душа в городе не сможет тебя отыскать. Мы заключили с тобой договор, в котором ты представляешь себя, а я – всех тех, кто к тебе привязан. Самое лучшее, что ты можешь для нас сделать – это свалить из города, и – с концами... Поклянись».

«Обещаю».

Поезд тронулся. Лента перрона поползла назад; Димка, стоявший у лотка с мороженым и смотревший в сторону, повернул голову и встретился с Владом глазами.

Небрежно поднял руку, помахал – как будто прощаясь по дороге из школы.

Перрон закончился. Влад вернулся в купе. Вытащил из сумки учебник по химии; разговорчивая соседка уже пыталась маму о том, куда они едут (в Старгород), и куда поступает Влад (в медицинский), и есть ли у них знакомства в приемной комиссии (к сожалению, нет), и занимался ли Влад с репетитором (что вы, он и так хорошо учится), и есть ли где остановиться (да, у родственников-знакомых), и что-то еще, сдобренное личными соседкиными воспоминаниями...

У окна сидела девчонка, ровесница Влада. Смутно знакомая. Может быть, он видел ее на танцах, или в парке, или еще где-то.

Девчонка молча смотрела в окно. Дорожная болтовня двух женщин текла мимо, никак ее не затрагивая; когда Влад уселся напротив, девчонка мельком взглянула на обложку учебника. И снова отвернулась.

Усилием воли Влад заставил себя понять, о чем идет речь в книге. Перечитал главу в третий раз, в четвертый; на пятый раз соседкин голос отдалился и исчез,

как будто между Владом и этой тетенькой в розовом летнем платье образовалась звуконепроницаемая стена. Влад читал, не поднимая глаз; девчонка напротив превратилась в деталь интерьера – наравне со шторками на окне, вешалками для одежды и чемоданом на багажной полке.

Потом текст уплыл в сторону, на его месте оказался узкий асфальтовый перрон, ларек с мороженым и Димка, небрежно машущий вслед.

Димка был демонстративно равнодушен. Уже начал отвыкать, подумал Влад с обидой. Ну ладно, не обнялись перед дорогой, Влад сам так захотел, чтобы не обнимались... Но хоть лицо-то не делать таким постным лучший друг мог бы?! Нет, Владу и так сойдет... у него же голова не болит в разлуке... температура не поднимается...

Но это ведь не значит, что совсем ничего не болит? Они – те, кого он оставляет – трудное время проведут вместе. А он, Влад... что же, он теперь обречен на одиночество? Всю жизнь?!

Он закусил губу, прогоняя внутренний скулеж. Ничего ему не сделается... там увидим... главное испытание предстоит все-таки не ему, а...

Впереди июль и август. Все решится в июле, но Влад не сможет помочь ни Димке, ни другим одноклассникам. Вот помешать... Для того чтобы помешать, достаточно просто найтись. Жить они будут у родственников тети Веры, маминой старой приятельницы, а муж этой тети Веры знаком с матерью Ждана... И Ждан, если захочет – а он захочет! – узнать, куда уехал Влад, хоть завтра сумеет получить «засекреченную» информацию... Какие-такие секреты в маленьком городе?!

Умиrotворяюще постукивали колеса. Болтливая соседка пожелала переодеться в спортивный костюм; Влад покорно вышел в коридор, встал у окна, держась за поручень. Вечерело: чтобы увидеть в окне хоть что-нибудь кроме своего мрачного отражения, надо было прислониться к стеклу лбом и носом.

За спиной присвистнула, открываясь, дверь купе. Серьезная девчонка прошествовала в конец коридора – и через две минуты обратно; остановилась у соседнего окна, прижалась к нему лицом.

– Поступать? – спросил Влад.

Девчонка отрывисто кивнула.

– В педагогический?

Она взглянула на него с царственным презрением:

– В театральный.

– А это где? – спросил Влад после паузы.

– В столице, разумеется, – отозвалась она недоуменно. – Или ты про другое спрашиваешь?

Она совсем не походила на девицу, собирающуюся быть артисткой. Во всяком случае Влад воображал таких девиц совсем по-другому.

– А что туда сдают? – спросил он просто так, чтобы скрасить неловкую паузу.

– Мастерство, – сказала девчонка, будто облизывая сладкий леденец. – Прозу, басню, этюд, стихотворение, монолог, танец, песню...

– Много, – сказал Влад. – А химию не сдают?

Она не удержалась и прыснула.

– А биологию?

– Биология должна быть в человеке, – сказала она наставительно, и Влад понял, что она повторяет чужую фразу. – Актерская биология...

– У тебя есть?

Она смерила его таким взглядом, каким обычно обмениваются девчонки перед девчоночьей дракой:

– Есть. А тебе что?

Мимо по коридору прошел мужчина в мятом спортивном костюме, такой толстый, что и Влада, и его собеседницу едва не вдавило в стенку.

– Как тебя зовут? – спросил Влад несколько запоздало.

– Агния, – она подняла подбородок. – Как тебя зовут, я знаю... – И добавила, оглянувшись на прикрытую дверь: – И принесло же эту трепливую тетку в наше купе!

И оба потихоньку рассмеялись.

Простота экзаменов в театральный поразила Влада. Как ни убеждала его Агния, что выучить текст – не главное, убедить все-таки не смогла. Если человек сдает химию – всем ясно, что именно он сдает. Если человек читает перед комиссией стихотворение... ну как его оценить, если он прочитает громко, с выражением и ни разу не собьется?!

И еще – Влад никогда не был в столице.

И еще – экзамены в театральный приходятся на июль, а в медицинский – на август.

– Мама, – сказал Влад утром, когда до станции Старгород оставалось двадцать

минут езды. – Я кое-что хочу тебе сказать...

Мама выслушала все его резоны молча. Поезд замедлил ход, справа и слева потянулись серые старгородские многоэтажки.

– Ты не хочешь, чтобы они узнали, где ты, – сказала мама, когда Влад совсем уж отчаялся услышать ее ответ.

– Я хочу посмотреть столицу... – смятенно залопотал он. – До экзаменов в Старгороде еще есть время...

– Но я же должна как-то предупредить... что мы не приедем сейчас...

Влад сперва не поверил. Обнял маму, ткнулся носом в душистое мягкое ухо:

– Так ты согласна?!

– Ты не понял, Владка. Я все равно позвоню тети-Вериним родственникам, объясню, где мы и что с нами, и почему не приехали...

– Да, но в столице нас не найдут! Даже если через полицию станут искать!

Болтливая соседка, как раз выходявшая из купе, слышала последнюю фразу. Неизвестно, о чем она подумала, но наблюдать за ней было забавно.

– Ты действительно во все это веришь, – задумчиво сказала мама.

Поезд подходил уже к станции.

Здание института походило на дом с привидениями – высокие сырые своды, гулкие полутемные пространства, галерея портретов вдоль стен. Рамы оказались гипсовыми, с наполовину облетевшей позолотой; изображенные на портретах люди смотрели мимо Влада, и на каждом лице лежало осознание великой славы, как будто даже сквозь слой многолетней пыли до нарисованных ушей доносилось эхо аплодисментов. Где не было портретов – имелись барельефы, провожающие абитуриента свирепыми белыми глазами; Влад не то чтобы робел – терялся поначалу. Ему никак не верилось, что происходящий тут цирк кем-то воспринимается серьезно.

Институт пребывал в кольце странной, экзотичного нрава молодежи. От девиц темно было в глазах – блондинки, брюнетки, толстые и тонкие, красивые и откровенно уродливые, и в придачу к ним целый выводок «серых мышей», которые тоже хотели стать артистками; парней собралось меньше, но все они говорили так громко и обладали голосами столь гулкими, что – затыкай уши. Разбившись по углам, абитуриенты разговаривали неестественными голосами, взвизгивали, хохотали, надсадно рыдали, бормотали, падали, лаяли, рычали, пели

под расстроенную гитару – в общем, проделывали все для того, чтобы удивленный Влад счел их сумасшедшими.

Однажды в полутемном коридоре на него натолкнулась бледная девчонка с заведенными под лоб глазами. Губы ее непрестанно шевелились; Влад испугался.

– Королевская кровь – не такая, чтобы ей поливать огороды, – внятно произнесла девчонка. Посмотрела на Влада в упор; нахмурилась:

– Кто ты таков, чтоб дерзостно... нарушить мой покой?

Влад начал понемногу пятиться. По счастью, девчонка уже забыла про него – брела дальше, взмахивая рукой, повторяя с истерическим смешком:

– Ах, кто таков он... Обезглавить! Обезглавить! Обезглавить!

Не может быть, чтобы ее не приняли, с суеверным ужасом подумал Влад.

Агния сразу влилась в общее безумие, и даже организовала «этюды» – то есть немую сценку – под названием «Вокзал»; она и Влада звала с собой, но тот отказался. Ему было неловко участвовать в такой чепухе. Сказано – на первом экзамене надо прочитать стихотворение и басню; в школе он учился хорошо, кое-что из курса литературы да помнит...

Дождаясь своей очереди, слушая выкрики и завывания, доносящиеся из-за высокой крашеной двери, Влад решил про себя, что если ему сразу же поставят двойку – он скорее обрадуется, нежели огорчится. Все-таки он дал маху, приехав вслед за Агнией в театральный. Лучше бы химию учил на пляже...

Его вызвали.

В большой пустынной аудитории имелся стол, за которым восседали, подобно средневековой инквизиции, усталые мужчины и женщины – многие из них уже прожили полвека, а то и больше. Владу стало жаль пожилых людей: в аудитории духота, черед абитуриентов не видно конца, а они сидят и сидят, слушают и слушают все эти выкрики и стоны, в то время как на дворе лето, отличная погода, самое время везти внуков на дачу...

– Что вы нам почитаете? – спросила полная, как луна, экзаменаторша.

– Что-нибудь короткое, чтобы не очень вас утомить, – от чистого сердца сказал Влад.

Экзаменаторы переглянулись.

Девчонок должны были прослушивать позже; Агния, вся в красных пятнах, бродила по коридору, бормоча, воздевая руки и то и дело натыкаясь на других

абитуриентов, таких же бормочущих и погруженных в себя.

Владу захотелось подойти к ней. Просто сказать, что комиссия вовсе не страшная – обыкновенные усталые дядьки и тетki, и даже доброжелательные – вон как ласково с Владом разговаривали... Он уже сделал шаг – но идти дальше помешала ему неосознанная, наполовину утопленная в подсознании мысль.

Они ехали в одном купе, стояли рядом у окна, теперь они общаются каждый день, разговаривают. Очень скоро им суждено расстаться (Влад, в отличие от прочей абитуры, прекрасно понимает, что дорога его лежит в Старгород, на вступительные в мединститут). А кто знает, как отольется Агнии еще один разговор с Владом... Сколько их должно быть, этих разговоров, чтобы Агния своей шкурой расплатилась за случайное знакомство? Даже если это будет легкое недомогание... Во время экзаменов – очень некстати...

И, подумав так, Влад не подошел к Агнии. По неудобной скользкой лестнице спустился в облицованный мрамором подвал, выпил газированной воды из старого автомата, гудящего как трактор. Все-таки плохо, если ему поставят двойку сразу же. Придется забирать документы и ехать в Старгород. С другой стороны, если поставят тройку – придется придумывать этот дурацкий «этюд»... «Вообрази, что ты открываешь банку кильки в томате, а там – живая змея...»

Он не выдержал и улыбнулся.

В любом случае можно и задержаться на недельку. Просто погулять... А то он и столицы-то не видел. Пока нашли институт, пока нашли комнату, чтобы поселиться... Комната тесная, на кухне вечно сидит старушка-хозяйка. Но кто сказал, что у тети-Вериных родственников будет уютнее...

– Эй, иди, там ваши оценки вынесли, – сказал ему долговязый парень-первокурсник.

И Влад пошел.

В экзаменационном листке, украшенном очень неудачной Владовой фотографией (выпученные глаза, нос картошкой, волосы торчком) красовалась кособокая пятерка. У прочих ребят, сдававших с ним «в серии», были тройки, и только у одного – четыре.

...Запустили девчонок. Влад остался поболеть за Агнию – за чужими спинами; девчонки выходили из аудитории красные, бледные, гордые, растерянные, испуганные...

Потом вынесли оценки. Влад видел, как Агния первой схватила свой листок...

И как ее перекосило, как задрожали губы.

Влад рванул к ней, маневрируя между потными абитуриентками; двойки не было. Но Агния получила «три», а это означало – почти конец.

Каждое утро, просыпаясь, он первым делом думал о Димке.

Жалко родителей.

Димка в больнице – или уже нет?

Димка в реанимации – или все-таки обошлось?

Он тосковал по Ждану, по Марфе, по Антону, даже по самым неприятным своим одноклассникам неожиданно остро тосковал. Он вспоминал, как в восьмом классе они чуть было не поехали на экскурсию в столицу, но что-то в последний момент сорвалось; вот было бы здорово, если бы они вместе гуляли по этим улицам!

Абитуриенты театрального казались ему чужими и глупыми. Вот если бы ребята были здесь...

Он тосковал – и немного стыдился собственной сентиментальности. Таскал в сумке выпускную фотографию – не официальную, а любительскую, сделанную чьим-то папой. Очень удачный снимок: они всей оравой спускаются со школьного крыльца, ночь теплая, выпускной вечер в разгаре...

Иногда в нем поднимались смутная злость, обида и раздражение. По какому праву он лишен возможности видиться с друзьями? Кто сказал, что он должен исчезнуть из их жизни навсегда?

В тот день, когда они вместе с Димкой шли рассветными улицами – все было понятно. Печалило, но не вызывало сомнений; теперь Влад не был уверен, что поступает правильно.

Почему? По какому закону? По чьему произволу? А вот он хочет вернуться домой и увидеть Димку... А почему нет?

Мама видела, что с ним творится неладное, но не пыталась ни о чем спрашивать. То звала на прогулку, то подсовывала учебник химии...

Каждое утро, просыпаясь, Влад думал о тех, кого оставил, наверное, навсегда.

- Ты не разговариваешь со мной, потому что у тебя «пять», а у меня тройка?
- С чего ты взяла, что я с тобой не разговариваю?
- Почему ты отворачиваешься, когда меня видишь? Кто ты вообще такой? Где бы ты был, если бы не встретил меня в поезде?.. А, может, ты вообще все разыграл? И с самого начала готовился, ехал поступать...
- Я в медицинский пойду!
- Ага... Давай, ври. Еще учебник с собой притащил... Может, у тебя там детектив в обложке от «Химии»...
- Ты соображаешь, что говоришь? Я еще монолог на второй тур... я еще не выучил!
- Ага, ага... Далеко пойдешь. Только ко мне больше не подходи, понял?
- Обманщик, трепач...
- Это я-то?!
- Все, пока. Считай, что мы незнакомы...

Агнию окончательно срезали на третьем туре. Она уехала не прощаясь. Ему ставили пятерки – одну за другой.

– По-моему, они меня с кем-то путают, – всякий раз говорил он маме.

После трех туров оказалось, что надо сдавать еще историю и писать сочинение; Влад думал, что провалится хотя бы на истории – но ошибся. Из трех вопросов он приблизительно знал лишь один, однако на деле хватило и половины. Выслушав несколько сбивчивых фраз, экзаменатор кивнул и поставил «четыре».

И тогда только, стоя посреди летней загазованной улицы, Влад впервые ощутил, что неотвратимо поступает. Что двери в институт, такие узкие для многих, не просто распахнулись перед ним – они его втягивают насильно, как пылесос бумажку.

Был конец июля. На другой день после экзамена по истории Влад проснулся – и первым делом подумал, что там, в оставленном городе, наконец-то все уже решилось.

Скорее всего, Димка уже выписался из больницы, а это значит – все. Нити порваны, мосты сожжены, Влад больше никогда не увидит своего самого лучшего, самого правильного друга.

А что такое звонок по телефону? Просто один звонок?

Переговорный пункт был совсем рядом. Два квартала по улице вниз.

Влад постоял перед вращающимися стеклянными дверями. Вошел; в помещении было прохладно, в деревянных кабинках топтались люди, их приглушенные голоса сплетались в общий негромкий гомон. У кассы стояла очередь человек в пять-шесть; Влад пристроился к ее хвосту.

Собственно, что мешает ему позвонить... нет, не Димке, а Димкиным родителям? Услышать от них, что сын уже здоров? Или хотя бы выздоравливает?

Обещал ли он Димке, что не будет звонить его родителям? Влад никак не мог вспомнить. Кажется, про родителей в их договоре ничего не было.

«Мы заключили с тобой договор, в котором ты представляешь себя, а я – всех тех, кто к тебе привязан...»

Пару лет назад, когда Влад убежал из лагеря, ребята хворали самое большее дней десять... А с момента отъезда прошло уже три недели.

Значит, они уже здоровы. Свободны – от Влада. Ну хоть раз, может быть, вспомнили?

Ему вдруг стало так обидно, что на глаза навернулись слезы. Им хорошо, они свободны и все вместе. А он – будто меченый какой-то, прокаженный, что ему, всю жизнь теперь бежать от людей?! Никого не полюби, ни с кем не подружись...

«И, Влад, если ты вернешься... тогда ты мне – не друг. Понимаешь?»

Димка только о себе думает. А как он, Влад, будет теперь без него всю оставшуюся жизнь – он задумался?!

– Молодой человек, заснули? Разговор заказывать будете?

– А... – Влад разглядывал немолодое лицо за толстой переборкой из оргстекла. – Я... нет. Извините.

На последнем экзамене уцелевшие абитуриенты – а их было очень немного, в несколько раз меньше, чем перед началом испытаний – загнаны были в просторную аудиторию, где на черной доске, точно такой же, как у Влада в школе, написаны были предлагаемые темы.

Влад смотрел, как они читают свою судьбу. Как мучительно щурятся девчонки, прежде скрывавшие от экзаменаторов свою близорукость. Как бледнеют ребята. Как они сидят, смирные, притихшие, и еще раз перечитывают меловые надписи на черной доске, и с ужасом глядят на листы линованной бумаги у себя на столах – каждый листочек, подобно приговору, запятнан зловещей лиловой печатью.

– Все смотрят на доску, а ты – по сторонам? – негромко спросила преподавательница неизвестно каких наук, приставленная наблюдать за сочиняющими.

– По сторонам интереснее, – честно признался Влад.

Преподавательница покачала головой и пробормотала под нос таинственную фразу:

– Актерская природа...

Абитуриенты определились. Кто-то раздумывал, грызя пластмассовый кончик ручки. Кто-то уже строчил на листке с печатью. Одна девчонка заранее плакала; надзирающая преподавательница отвлеклась от Владовой природы и пошла ее утешать. Тогда Влад решил наконец посмотреть на доску.

Две темы были стандартные, по литературе за десятый и девятый класс. Третья, хоть и свободная, но тоже стандартная до невозможности: «Кем быть? Каким быть?»

Влад усмехнулся. На листке, предназначенном для черновика, нарисовал точку и надписал название родного города. В другом углу листа нарисовал точку побольше и написал: «Столица»; провел от руки прямую линию. Написал красиво, как на уроке черчения: «1000 км».

Сможет ли мама бросить работу? И переехать в другой город?

Это означает – продать квартиру? Это означает – вообще все потерять? Ради того, чтобы Влад овладевал сомнительной профессией ради какой-то там славы в будущем?

На проведенном отрезке, ближе к родному городу, Влад нарисовал Старгород с его мединститутом и тети-Веринными родственниками.

...А химию он совсем забросил. И биологию... и физику... Как он будет поступать?! Это не стишки читать и не танцевать под баян, как медведь на детском празднике... А вдруг он не поступит?!

А не поступит – и не беда. Армия потерпит еще годик... Главное – пережить это лето. Июль уже пережили кое-как...

Через пару дней начнутся экзамены и у Димки, и у Ждана, и у Марфы; Влад вздохнул. Притянул к себе листок, предназначенный для чистовика; взялся писать сразу начисто, слова приходили сами, Влад счастливо усмехался; надзирающая преподавательница бросала не него удивленные взгляды – вероятно, среди бледных абитуриентских лиц блаженная физиономия Влада бросалась в глаза, как

помидор на льду.

«Кем я хочу быть? – вопрошал бумагу Влад. – Петухом на большом птичьем дворе. Чтобы вокруг было много белых, пушистых, безответных кур. И чтобы из соседнего двора иногда прилетал соседский петух, мы бы с ним дружили и дрались. Я хотел бы сидеть на заборе – над всеми... всеми любимый и никому ничем не обязанный. Так и прожить всю жизнь – никуда не ездить, ничему не учиться, топтать кур и не бояться кухаркиного ножа. Вот кем я хочу быть... а каким быть – свободным. Я хочу быть свободным, и чтобы те, кого я люблю, были свободны от меня...»

Влад спохватился. Перечитал написанное, хотел зачеркнуть – но вспомнил, что в чистовике исправления не разрешаются. Махнул рукой – какая разница... Это его сочинение – прощание с театральным институтом, который хотел его в себя поступить, но который получит шиш с маслом, а не Влада. Лучше бы Агнию приняли...

«А вообще-то я пошутил, – дописал он. – Я не хочу быть актером. Я поступал в ваш институт просто так, ради интереса. Спасибо за внимание».

Он поставил точку, поднялся и, оставив «сочинение» на экзаменаторском столе, пошел к выходу.

– погоди! – нервно сказала надзирающая преподавательница. Встала в дверях, почти перегородив дорогу:

– погоди... Трудные темы? Ты не дописал? Ты чего-то не понял? Не надо нервничать. Я могу принести новый листок, и ты заново напишешь, время еще есть...

– Спасибо, – сказал Влад с сожалением. – Я полностью раскрыл тему... больше мне сказать нечего.

И, выйдя на улицу, вдруг подумал: а почему незнакомая тетушка так о нем печется? Он же впервые в жизни ее видит...

– Тебя зачислили, – сказала мама.

С утра они были в музее изобразительного искусства. Потом замечательно погуляли по зеленым склонам городского парка, а вечером – в двадцать два десять – у них поезд на Старгород. Влад уже взял билеты.

Сорок минут назад мама вышла как бы за хлебом – но оказалось, что списки поступивших уже вывесили.

– Тебя зачислили, – повторила мама со священным ужасом. – Молодец, Владка... Он задвинул наполовину упакованный чемодан под хлипкую раскладушку, служившую ему спальным местом вот уже почти месяц.

– Ты не ошиблась? – спросил безнадежно.

Мама замахала руками, как ветряная мельница в бурю.

Билеты в Старгород лежали в заднем кармане брюк. Экзамены в мединститут начинаются послезавтра...

– Такой сумасшедший конкурс, – тихо сказала мама. – Я не верила ни минуты... Ты что же, не рад?

– Рад, – сказал Влад и сел на раскладушку. Не стоило этого делать; алюминиевые трубочки, запросто выдерживающие абитуриента, под студентом подвернулись и сложились сами собой; если бы не чемодан – Влад отшиб бы себе мягкое место.

Может быть, он успел привязать к себе приемную комиссию?

Невозможно. Они и видели-то его всего четыре раза... На расстоянии, в течение пяти-шести минут... Нет, не может быть, нереально.

Что же он, получается... талантлив?

– Одаренные люди часто не вписываются в общепринятые рамки, – самодовольно сказал профессор. – Вы – безусловно одаренный человек, Палий... Однако, чтобы достичь чего-то в нашем ремесле, необходим труд, труд и еще раз труд.

Профессор был высок, красив и элегантен до последней детали. Даже платок, которым он протирал очки, был элегантен каждой каемочкой. В кабинете стоял элегантный запах одеколona пополам с застоявшимся табачным духом.

Влад был польщен.

Умом он понимал, что следует извиниться, забрать документы и бежать сломя голову – однако лень расслабляла, подобно теплой ванне. Влад плыл и купался в осознании собственной исключительности; оказывается, он талантлив. Его дерзость милостиво сочли за проявление яркой индивидуальности.

Это Судьба, думал Влад, глядя, как затейливо шевелятся седые усы профессора, когда тот разговаривает. Судьба подсунула ему в купе абитуриентку Агнию, судьба привела его в столицу и чуть не насильно впахнула в будущую профессию. Вот захоти он поступить в театральный – сроду не поступил бы. Нет в эти двери надо входить, играя, не боясь провала, вообще ничего не боясь, веря в себя...

Веря в себя. Это Влад подумал? Или это слова профессора?

Мама ждала его в вестибюле. Увидев ее лицо, Влад похолодел:

– Что случилось?

– Плохо себя чувствую, – тихо сказала мама. – Эти перепады давления... Не волнуйся, Владка. Мне просто надо отдохнуть.

Влад подставил ей локоть; они вышли в жару, пыльную предгрозовую сушь большого города, и мама, схватив воздух ртом, сильнее налегла на его руку:

– Душно...

– Ничего не случилось? – спросил он тревожно.

Шаря, как слепая, мама вытащила из сумки валидол, бросила таблетку под язык.

– Ты не волнуйся, – сказал Влад. – Теперь все будет хорошо.

– Да, да... Вот скамейка, давай присядем.

Они сели в жидкой тени прокопченного выхлопными газами куста. Мама молчала; с востока напозала, чуть не путаясь в высоких проводах, приземистая черная туча.

«...Седьмого, восьмого и девятого июля с диагнозом «интоксикация неизвестного происхождения» госпитализированы двадцать семь человек. Всего за врачебной помощью обратились шестьдесят три человека, из них сорок девять – выпускники школы номер сто тридцать три.

К двадцать шестому августа выписаны на амбулаторное лечение двадцать шесть человек. Пострадавший Дмитрий Шило, семнадцати лет, скончался в больнице от острой почечной недостаточности.

По факту массового отравления неизвестным веществом возбуждено уголовное дело».

Газета летела, раскинув примятые серые крылья. Безголовая птица.

Тень ее ползла по асфальту – черный четырехугольник.

Газета летела, уносимая пыльным ветром, но Владу казалось, что у нее есть собственная злобная воля.

Что «Последние известия» слетаются к нему, как вороны.

И это только кажется, что газетам нечем выклевать глаза.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Tereza Hadrová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci,
Katedra slavistiky

Název bakalářské práce: Překlad uměleckého textu s komentářem

Vedoucí práce: Mgr. Martina Pálušová, Ph.D

Klíčová slova: překlad, umělecký text, překladový komentář, Marina a Sergej
Djačenkovi

Charakteristika práce: Tato bakalářská práce je věnována překladu jedné kapitoly románu Mariny a Sergeje Djačkových. Teoretická část se zaměřuje na specifika uměleckého textu a základní problémy spojené s jeho překladem. Praktickou část tvoří samotný překlad a translatický komentář. Příloha práce obsahuje text překladu v ruském jazyce.

ANNOTATION

Name and surname: Tereza Hadrová

Name of the fakulty and the department: Faculty of Arts, Palacký University
Olomouc, Department of the Slavonic studies

Title of thesis: Annotated Translation of the literary text

Supervisor: Mgr. Martina Pálušová, Ph.D

Key words: translation, literary text, translatic commentary, Maryna and Serhiy
Dyachenko

Abstract: This bachelor thesis focuses on the translation of one chapter of the novel by Maryna and Serhiy Dyachenko. The theoretical part focuses on the specifics of the artistic text and the basic problems associated with its translation. The practical part consists of the translation and a translation commentary. The appendix contains the text of the translation in the Russian language.